

Real estate Syndicators

Shiur# 479 | Aug 17th 2024

#1

רמב"ם הלכות אישות פרק טו הלכה ב

האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה, ומאימתי האיש נתחייב במצוה זו מבן שבע עשרה, וכיון שעברו עשרים שנה ולא נשא אשה הרי זה עובר ומבטל מצות עשה, ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה והיה מתירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה הרי זה מותר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה וכל שכן בתלמוד תורה.

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ט עמוד א - ב

שכחינהו דקא רמו קראי אהדדי; כתיב פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכנו, וכתיב ארח חיים פן תפלוס - לא קשיא: כאן - במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן - במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים.

#2

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן פב

איסור לבטל מלימוד התורה לעסוק בלימודי חול בע"ה מע"כ ידידינו וחברים בדעה ובהעבודה להרביץ תורה בישראל גם במדינה זו שהיתה רפויה בלמוד התורה, ה"ה ראשי המתיבתות והמנהלים להגדיל תורה ולהאדירה עד ביאת הגואל במהרה שלמכון יסגא.

הנה ידוע לעולם התורה מה שדברתי הרבה פעמים לפני בני התורה בענין למודי חול אשר לבני תורה וגם לבני הישיבות הקדושות אשר ראוי להתגדל שם בתורה וביראת ה' טהורה הרי עצם למודי חול אף כשליכא למודי כפירה וגם לא תערובות נשים, הוא איסור דמניחין חיי עולם שהוא איסור אף לאחר שנתגדלו בתורה במדרגה גדולה, עיין בתענית דף כ"א ע"א בעובדא דר' יוחנן ואילפא מתרי מלאכי השרת עיין שם, ואף שהיה שם לזמן

קצר ולהכרח פרנסתו שהיו עניים גדולים להחיות עצמן ובני ביתם שמטעם זה לא נענש אילפא, אבל לבחורים ואברכים צעירים שעדיין לא למדו כל הצורך ובזה שיכניסו עצמן ללמודי חול הרי לא שייך שיגיעו למדרגת ת"ח שיודע התורה בדור הזה דצריך לזה כל כחות הנפש שחננו השי"ת בדעת ובהבנת הדברים, ויבזבז כחותיו גם ללמודי חול, ובמשך הזמן יעשו למודי החול אצלו עיקר בהכרח כי הרי כח עצת היצר שבשביל זה התחילו לבטל למוד התורה וללמד למודי החול באיזה משך זמן יאמר לו אחרי עבור קצת זמן שצריך יותר זמן ללמודי חול אם אתה חושב להתפרנס, ואפילו בלא זה לא שייך להתגדל בתורה ואפילו להיות קצת תלמיד חכם וכן תורה אי אפשר בגזילת הזמן וגזילת העמילות בכשרונותיו מתורה ללמודי החול, ותחת להתגדל ירד מטה מטה, ובפרט שברור שאחרי שיתעסק כבר בלמודי חול כשיראה שאלו שהולכין לקאלעדז דהמדינה מצליחין יותר בשלימותן מכפי שהן מצליחין ילכו לבתי ספר (לסקולס) דהמדינה שיש שם כל התועבות שבעולם, בעצת היצר שהוא רק לזמן קטן, והוא לא יתקלקל שם, אשר כל אחד מבין ויודע שאינו כן, אבל איך שיהיה לא שייך שיהיה אף בן תורה וכ"ש שלא שייך שיעשה תלמיד חכם. וגם כל בן תורה ולומד בישיבות הקדושות צריך להשים אל לבו חורבן התורה הגדול שנעשה בעולם שהוא חיוב גדול על כל לומדי תורה בהישיבות שישתדלו להיות גדולי תורה והוראה ויראי שמים תחתם שזה ענין מוכרח לכל קהל ישראל.

סוף דבר הוא פשוט שאף ששתקינן ואין אומרין זה לכלל ישראל ואף לא לאלו השומרים תורת השי"ת הוא דבר האסור לבני תורה ובני ישיבות אשר כל אחד יכול להתגדל בתורה ולגזול הזמן והעמילות בהכשרונות מלמודי תורה ללמודי חול. ובדבר ענין פרנסה כבר ידוע כמדומני מה שאמרתי איזה פעמים שזהו עצת רשעים שהוזכר בריש תהלים, וכפי שאיתא בתענית שם /דף כ"א/ איכא ע"ז גם עונש גדול ח"ו ולהשומעים שלא לעזוב למוד התורה כלל אף לא לשעה יתברכו בהצלחה בתורה כרצונם וגם בכל עניני הגוף בכל הברכות. משה פיינשטיין.

סימן י"ח

אוצר החכמה

גרסינן בנזיר פרק מי שאמר (כח, ב), ותנא קמא אמר לך אפשר בפאה נכרית וכו'. מצאתי כתוב שם בגליון וז"ל, נראה לי מכאן היתר לשערות שהנשים נשואות נותנות בראשיהן יהושע בעז²⁴, עכ"ל. וכן כתב זה החכם הנזכר בשלטי הגבורים שלו בפרק במה אשה יוצאה (שבת כט, א מדפי הרי"ף) אמתניתין (שם סד, ב) יוצאה אשה בכבול ובפאה נכרית בחצר וז"ל, נלע"ד להביא ראיה וסמך לנשים היוצאות בכסוי שערות שלהן כשהן נשואות אבל במקום קליעת שערן נושאות שערות חברותיהן שקורין קרינאל"ו בלע"ז מההיא דשנינו בפרק במה אשה יוצאה דף ס"ד שהאשה יוצאת בפאה נכרית בשבת, ופירשו המפרשים כי פאה היא מגבעת ידבקו בו שער נאה הרבה ותשים אותו האשה על ראשה כדי שתתקשט בשער, והתם באשה נשואה מיירי מתניתין מדקאמר בגמרא דהטעם משום שלא תתגנה על בעלה, הרי דבנשואה מיירי, והאי פאה נכרית הוי ממש כעין אלו הקרינאל"ל, ומשמע להדיא שמוותרות בנות ישראל להתקשט בהן דשער באשה ערוה דקאמר לא הוי אלא בשער

הדבוק לבשרה ממש ונראה גם כשר עם השיער וכו', עד ואין לומר שהיו משימות צעיף או מידי על הפאות נכרית, דאם כן מאי אהני ההוא קשוט הרי כל עצמו של אותו קשוט לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שער, אלא פשיטא דמיירי שהולכות בשערות מגולות, עכ"ל²⁵.

ואני מצאתי כתוב בכתיבת יד הרב המובהק מהר"ר יהודה ז"ל קצנאילנבוגין שכתב עליו, לא זה הדרך ולא זו העיר שהנחילו לנו אבותינו חכמי המשנה והגמרא והמפרשים והפוסקים ז"ל, מפני שהדבר פשוט הרבה יותר מביעתא בכותחא דמה ששנו היתר להתקשט ולצאת בפאה נכרית בכלי גמרא, מיירי דוקא בפאה נכרית מכוסה תחת השבכה ועל ראשה רדיד כמו השערות הדבוקות לבשרה ממש, כי לא היו רגילות בפאה נכרית אלא דוקא הנשים שהיה שערן מועט וכדי שלא ירגישו בעליהן במיעוט שערן שהוא ניזול לנשים, היו רגילות לקשור בשערן פאה נכרית כדי שתראה בעלת שער הרבה, אבל הנשים שהיה שערן הרבה לא היו רגילות בה כלל כדמוכח בהדיא בנזיר פרק מי שאמר בשמעתין, ותנא קמא אמר לך אפשר בפאה נכרית כו' שהבאתי לעיל דוק ותשכח. וכן

24. לפנינו כמעט שינוי לשון, והחיתום מוסגר. ובדפוס וילנא הובא שרבינו חולק והאריך לאסור ודחה הראיה בשתי ידיים.

25. עיי' בנדון התשובה רמ"א או"ח סי' ע"ה ס"ב ובדרכי משה או"ח סי' ש"ג סק"ז ע"ש, ובמג"א שם שהביא דברי השה"ג, וכתב עליו הנפק, וסיים, ודלא כהבאר שבע שהאריך לדחותו בדברים דחויים. ע"ש. והמשנ"ב שם ס"ק ט"ו בשם הפמ"ג, ברכי יוסף או"ח סי' ש"ג סק"ב, ועיי' שאילת יעב"ץ ח"א סימן ט', ח"ב סימן ז', לחם שמים שבת פ"ו מ"ה, מור וקציעה סימן ע"ה, תשובה מאהבה ח"א סימן מ"ז ומ"ז, ישועות יעקב אה"ע סי' כ"א בתשובת נכד המחבר, עצי ארזים סי' כ"א סק"ב, בית יצחק או"ח סי' ט"ז, שנות חיים סי' שט"ז, מגן גבורים או"ח סימן ע"א, מהרי"ל דסקין קו"א סי' ר"ג, לחמי תודה דרוש לז' אדר תקס"ו, דברי חיים ח"ב יו"ד סימן ג"ט, מהר"ץ חיות תשובה סימן נ"ג. שדי חמד אסיפת דינים מערכה ד' אות ג'. דברי יציב יו"ד סימן נ"ה.

ישראל שלא יצאו בפרוע ראש וכו', והלא הרבה דברים אסרו חכמים לנשים מפני מראית העין.

ועוד דהא כתב הרמב"ם בפכ"ד מהלכות אישות (הלכה י"ב) ואיזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל יוצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים אע"פ ששערה מכוסה במטפחת כו'. והטור אבן העזר בסימן קט"ו אחר שכתב ואיזו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע, אפילו אין פרוע לגמרי אלא קלתה בראשה כיון שאינה מכוסה בצעיף כו', חזר וכתב בשם הרמב"ם, אע"פ שמכוסה במטפחת כיון שאין עליה רדיד ככל הנשים כו'. ואיכא למידק מאי חידוש איכא בדברי הרמב"ם האלה טפי מבדברי הטור גופיה המוקדמים. ועל הרמב"ם גופיה איכא למידק למה כתב מטפחת במקום קלתה הנזכר בגמרא (כתובות ס"ט) שפירושו סל. ונ"ל דהרמב"ם בא לאשמועין חידוש זה דלא מיבעיא דלא סגי בקלתה לחוד שאינו מכסה לגמרי השערות שהרי הוא חלול בכמה מקומות לפי שאינן קלועין יפה כמו שכתב בהדיא בעל תרומת הדשן בסימן י', אלא אע"פ שמכוסה במטפחת שהוא מכסה לגמרי השערות, אפילו הכי לא סגי. וכבר אפשר לומר דמטפחת דקאמר הרמב"ם ר"ל דעביד ביחוד לכסוי השער, ובא הרמב"ם לאשמועין חידוש זה, דלא מיבעיא דלא סגי בקלתה לחוד שיש בו תרתי לגריעותא חדא דלא עביד ביחוד לכסוי השיער אלא לתת בו פלך ופשתן כדפירש רש"י בפרק

פירש רש"י בהדיא בסוף פרק קמא דערכין (ז, ב ד"ה נהנין²⁶) וכן הערוך (ריש ערך "פאה") ור"ע מברטנורה ז"ל (שכת פ"ו משנה ה'), פאה נכרית רגילים היו נשים ששערן מועט לקשור שיער נשים נכרית לשערן שנראה כמו שהוא שערן, ע"כ. ומדכתבו שנראה כמו שהוא שערן, משמע בהדיא שכל עצמו של אותו קישור של פאה נכרית זו לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שיער הרבה של עצמה הדבוק לבשרה ממש, אם כן בהכרח צריך אתה לומר דכשם דשיער עצמה הדבוק לבשרה ממש מכוסה תחת השבכה ועל ראשה רדיד, כך פאה נכרית זו הקשורה בשיער עצמה היתה מכוסה עמהן תחת השבכה ועל ראשה רדיד. מכמה טעמים שאפרש בסמוך.

ומה שסתר החכם הנזכר סברא זו באמת הבנין באמרו דאם כן מאי מהני ההוא קישוט, הרי כל עצמו של אותו קישוט לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שיער, אלא פשיטא דמיירי שהולכות בשערות מגולות וכו'. נראה מדבריו שהבין מה שאמרו בשביל שתראה בעלת שער, ר"ל שהשערות של פאה נכרית יהיו נראות לחוש עין הרואה להטעות אותו להחזיק הפאה נכרית לשיער עצמה הדבוק לבשרה ממש, רחמנא ליצלן מהאי דעתא, כי איך יעלה על הדעת שיהיה מותר להראות עצמה כעוברת על דת משה, דהא לצאת בשיער עצמה מגולה אסור מן התורה כדאיתא בפרק המדיר (כתובות עב, א) ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב (כמדבר ה, יח) ופרע את ראש האשה ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות

המדיר (שם ע"ב ד"ה קלתה), ועוד שאינו כיסוי מעליא מחמת שהוא מלא נקבים חלולים ואינו יכול לכסות לגמרי השערות, אלא אע"פ שמכוסה במטפחת דעביד ביחוד לכסוי השיער וגם הוא כסוי מעליא שהוא מכסה לגמרי השערות, אפילו הכי לא סגי, משום דשני כסויים גמורים בעינן, ודעבידי ביחוד לכסוי השיער כמטפחת או שבכה והדומה לה, ועל המטפחת רדיד, משום דזהו מנהג יהדות שנהגו בנות ישראל, ולא דוקא נקט הגמרא קלתא.

והשתא היאך יעלה על הדעת שיהא מותר לצאת בפאה נכרית מגולה לחוד טפי ממטפחת דעביד ביחוד לכיסוי השיער וגם הוא מכסה לגמרי השערות. ועוד דאילו היו יוצאות בפאה נכרית מגולה, מה הועילו בתקנתן שלא (תתגנו) [יתגנו] על בעליהן שידעו שיש להן שער מועט, הלא כיון שבעליהן יראו שהולכות בשערות מגולות ידעו בברור שמין אלו שערות עצמה המחוברים בראשה ממש. ואולי חשב החכם הנזכר שהיו רגילות בפאה נכרית כל הנשים הגם ששערן היה הרבה כדי להוסיף קישוט כמו כובע של שער שנושאים אנשים על ראשן, ולא כדפירש רש"י ור"ע והערוך שהבאתי לעיל.

ומה שהביאו לטעות ושבוש זה, הוא הפירוש שכתב הוא בשם המפרשים, פאה נכרית היא מגבעת ידבקו בו שער נאה והרבה ותשים אותו האשה על ראשה כדי שתתקשט בשער עכ"ל. הוא סבר דהאי מגבעת תשים אותו האשה מגולה על ראשה כדי להוסיף קישוט כמו כובע של שיער שנושאים אנשים על ראשן, וזה ודאי לא עלה ולא יעלה על דעת שום בר אוריין, דאם כן מאי קמבעיא ליה לרבי יוסי בר

חנין בפרק חלק (סנהדרין קיב, א) לענין עיד הנדחת פאה נכרית של צדקניות מהו אי כגופה היא וניצול או כמלבושה היא ונשרף, פשיטא כמלבושה היא כיון דעביד להוסיף קישוט בעלמא, דמאי שנא קישוט זה משאר מלבוש שלה של קישוט. מלבד דבנזיר פרק מי שאמר מוכח בהדיא כדפירשו רש"י והערוך כמו שכתבתי לעיל. ועוד דהך פירוש שכתב הוא בשם המפרשים, כבר חקרתיהו ודרשתיהו ומצאתיהו שלא פירש כן אלא הרמב"ם לחוד בפירוש המשנה דשבת בפרק במה אשה יוצאה, והא ודאי דהוא סבר כדפירשו רש"י והערוך כיון שכתב בפ"ט דהלכות שבת (הלכה ז') ולא בפאה של שער שמנחת על ראשה כדי שתראה בעלת שער הרבה. ולשון בעלת שער הרבה משמע שתראה כאילו הפאה נכרית זו הן שער עצמה המחוברים בראשה ממש, ואם כן על כרחך לומר שהיא מכוסה כמו שער עצמה מכח הטעמים שכתבתי לעיל.

ואין להקשות אם לא היו רגילות להשתמש בפאה נכרית אלא דוקא הנשים שהיה שערן מועט כדי שלא ירגישו בעליהן במיעוט שערן שהוא ניזול לנשים, אם כן למה בחרו דוקא בפאה נכרית יותר מבמשי או פשתן וכיוצא בזה. די"ל משום דלפעמים השבכה נעתקת ממקומה או לרפיון קישורה בראשה היא מתרחבת ושער ראשה נראה מעט מחוץ לצמתן, הילכך בחרו בפאה נכרית יותר מבמשי או פשתן כדי שלא ירגישו בעליהן.

ואפילו אי הוה יהבינן ליה להחכם הנזכר טעותיה דמה ששנו היתר להתקשט ולצאת בפאה נכרית בכל הני מקומות הנזכרים מיירי בפאה נכרית מגולה

לגמרי, אפילו הכי אינו יכול להביא ראיה ואפילו זכר לדבר ליכא להחיר לנשים נשואות לצאת בפאה נכרית מגולה בשוק או בחצר דבקעי ביה רבים כמו שעלה על דעת החכם הנזכר, מפני שאפשר לפרש דמה ששנו היתר להתקשט ולצאת בפאה נכרית מיירי דוקא בחצר שאין הרבים בוקעין בו, ואם כן בחנם טרח כל הטורח הזה החכם הנזכר, דהא אפילו בשערות ראשה ממש מגולות מותר לה לילך בחצר שאין הרבים בוקעין בו ואינו אסור אפילו משום דת יהודית דהיינו מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, כדמוכח בהדיא בפרק המדיר (כתובות שם), אמר ר' אסי א"ר יוחנן קלתה אין בה משום פרוע ראש הוי בה ר' זירא היכא אילימא בשוק דת יהודית היא, ואלא בחצר אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה כו', ופירשו רש"י והתוספות והר"ן אם כן דאמר ר' יוחנן דקלתה אין בה משום פרוע ראש, משמע דבלא קלתה מיהא יש בה משום פרוע ראש, ואם כן כולהו נפקין, שאין אשה נזהרת בחצרה, ומשנינן מחצר לחצר ודרך מבוי דלא שכיחי בה רבים, ע"כ. הרי בהדיא משמע דבחצר שאין הרבים בוקעין בו אפילו אם שערות ראשה ממש פרועות לית לן בה.

ובן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם בפכ"א מהלכות איסורי ביאה (הלכה י"ז) ומדברי הטור אבן העזר בסימן כ"א שכתבו ז"ל, לא ילכו בנות ישראל פרועי ראש בשוק אחת פנויה ואחת אשת איש, ע"כ. וכיון שדקדקו לומר בשוק, משמע דוקא בשוק אבל במקום שאין הרבים בוקעין בו לית לן בה, ואפילו משום מנהג צניעות ליכא, דהא לא נחתו לכתוב התם אלא

מנהגי צניעות. ואע"ג שכתב הטור אבן העזר בסימן קט"ו ז"ל, ואיזהו דת יהודית יוצאה וראשה פרוע אפילו אין פרוע לגמרי כו' עד אבל במבוי שאינו מפולש וחצר שאין הרבים בוקעין בו לא תצא, ע"כ. לא תידוק מנייה לא תצא מבעלה על ידי כך הא דבר שאינו הגון מיהא הוי שאין זה מנהג הצניעות כמו שדקדק בית יוסף שם ותמה מזה על הטור, דהא ליתא שהרי הטור גופיה כתב בסימן כ"א דדוקא בשוק לא ילכו בנות ישראל פרוע ראש, דמשמע אבל בחצר שאין הרבים בוקעין בו לית לן בה. וכבר פירשתי דלא נחת התם לכתוב אלא מנהגי צניעות, מה שאין כן בסימן קט"ו לא נחית לכתוב התם אלא כל החלקים שהצא מבעלה בלא כתובה או שלא תצא, הילכך כתב הטור אבל במבוי שאינו מפולש וחצר שאין הרבים בוקעין בו לא תצא, אע"ג דאפילו דבר שאינו הגון נמי לא הוי.

ואין להקשות היאך אפשר לפרש הא דתנן (שבת שם) יוצאה אשה בכבול ובפאה נכרית בחצר, דמיירי דוקא בחצר שאין הרבים בוקעין בו, דהא שתי תשובות בדבר חדא מדיוצאה בכבול הוא אפילו בחצר דבקעי ביה רבים מדקתני ברישא שאינה יוצאה בכבול לרשות הרבים, משמע דלרשות הרבים דוקא הוא דאסור, ממילא דכוותיה פאה נכרית מדכילינין להו בהדי הדדי. ועוד דאם כן ה"ל לפרש דהאי חצר דוקא בדלא בקעי ביה רבים. די"ל דלענין איסור שבת אין הכי נמי דשניהם שוים, אלא דפאה נכרית רכיב עליה איסור ממקום אחר דמשום דת יהודית הוא דאסור לצאת בה לחצר דבקעי ביה רבים. ובהכי ניחא לי הא דלא קתני ברישא ואינה יוצאה בפאה נכרית לרשות הרבים כדקתני בכבול, והוא

הראש אלא אנשים ולא נשים מטעם דנשים עטופות בכל שעה על ראשן בלבנים, הלא הא ליתא שהרי אינם עטופות על ראשן בלבנים רק בשערות שחורים כיון שהולכות בפאה נכרית מגולה. ואדרבא איפכא מסתברא כיון שאינן עטופות על ראשן בלבנים רק בשערות שחורים הם נקראים שחורי הראש טפי מאנשים, אלא מחוורתא כדפירשתי ותו לא מידי²⁷. ע"כ הגה"ה.

ג בהג"ה שלפני זו בשלטי הגבורים (כח, ב מדפי הרי"ף אות א') כתב דברים שאין להם שחר כלל וז"ל, לפי הרא"ש והטור או"ח סימן ש"ג אסורה ילדה לצאת בחוטי שער של זקנה, ומיימוני פ"ט מהלכות שבת מתיר לילדה לצאת בחוטי שער של זקנה, וטעמייהו מבואר כי תלוי פלוגתייהו לפרש כדי נסבא דקאמר גמרא, והר"ן מסכים לפירוש מיימוני, ודוקא בגירסתם היו גורסין כדי נסבא אבל בגרסת ספרים שלנו אין כתוב כדי נסבא, ומדגריס רב אלפס בגרסתו כדי נסבא, אם כן משמע דכדברי מיימוני סבירא ליה, ע"כ הגה"ה. והנה כל מי שלא הוכה בסנורים בעיניו יראה שזה שקר גמור מה שכתב והר"ן מסכים לפירוש מיימוני, שהרי הר"ן פירש כדי נסבא דקאמרה גמרא בחנם ואגב גררא נקטיה, כלומר דאין הכי נמי דלא איצטריך התנא לאשמועינן דלא תצא ילדה בשל זקנה דפשיטא דלא תצא. ופירוש זה מוכרח מלשונו שפירש קודם זה, בשלמא זקנה בשל ילדה שבח הוא לה, וכיון דדרכה בכך, איצטריך לאשמועינן דאסור לצאת משום דזימנין (מחייבי)

משום דלרשות הרבים אפילו בחול אסור משום דהרי דת יהודית רביע עליה. והא דלא פירשה הגמרא דהאי חצר דוקא בדלא בקעי ביה רבים, הוא משום דאין כאן מקומו, דהכא לא איירי אלא לענין איסור שבת ולא מענין דת יהודית. ואפילו אי הוה יהבינן ליה להחכם הנזכר כל טעותיה דמיירי בפאה נכרית מגולה ואפילו בחצר דבקעי ביה רבים, אפילו הכי אינו יכול להביא ראיה ולא אפילו זכר לדבר מהמשנה דשבת שבנה עליה עיקר יסודו, מפני שיש לפרש האי יוצאה אשה בככול ובפאה נכרית בחצר דקאמר, היינו משום לתא דשבת אין כאן איסור, אבל לעולם איסור דת משה ויהודית במקומו עומד, ודרך זה כבושה וסלולה בגמרא וכבר כתבו הרא"ש והר"ן זה הדרך כהוייתו בשבת גופיה במשנה ראשונה דשבת דוק ותשכח.

(הגה"ה, ואני אוסיף נופך משלי להביא ראיה מבוארת ומבוררת שאין להשיב עליה מהא דתנן בנדרים פרק ד' (ל, ב) הנודר משחורי הראש מותר בנשים, שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים. ומפרש בגמרא מאי טעמא אנשים זימנין דמיכסו רישייהו וזימנין דמגלו רישייהו, אבל נשים לעולם מיכסו, ופירש רש"י (ד"ה) אבל נשים לעולם מיכסו, שאינם שחורי הראש ועטופות כל שעה בלבנים, ע"כ. ואם איתא שכל הנשים היו רגילות בפאה נכרית מגולה כדי שתתקשט בשער לחוש עין הדואה כמו שעלה על דעת החכם הנזכר, אם כן קשה היאך אפשר לומר שאין נקראין שחורי

27. עיי' תשובה מאהבה ח"א סימן מ"ח, וע"ע עדות ביהוסף סי' כ"ט, ושו"ת בית יצחק או"ח סימנים יד

עצמו, למה לנו למשכין נפשיה דרב אלפס על חנם. על כן אומר אני לא תאבה לו ולא תשמע אליו כלל ועיקר בכל מה שכתב בשתי הגהות הנזכרים כי הם דברים בטלים הבל הבלים, וכדי שלא יכשל בהם זולתו, על כן עמדנו על מקום טעותו.

סימן י"ט

ביבמות פרק הערל (פב, ב) בשמעתא וסבר רבי יוחנן בדרבנן לא בעיא

רבייה²⁸ והא תניא מקוה כו'. כתב נמוקי יוסף וז"ל, והרמב"ן ז"ל מיקל להתיר ברבייה לחוד באיסורין שאין להם עיקר מן התורה כגון חלת חוצה לארץ, אלא שאפשר לומר דחלת חוץ לארץ טעמא אחרינא הוא מפני שאין איסורה בכל מקום. תדע שלא התירו בשום איסורא דרבנן לבטלו ברוב אלא התם, ובהיא דעצים שנשרו מן הדקל ביו"ט (שבת כט, א, ביצה ד, ב). ומעתה אין לנו ראייה לבטל אפילו איסורין של גויים כגון חלב וחמאה וגבינה בפחות משישים. ומיהו ענין פיתן ובישוליהן כיון שאין איסורן שוה בכל הוא, אפשר דבטל חד בתרי, כן נראה עיקר בעיני וכן הסכים על ידי מורנו הרב ז"ל, וכן הריטב"א, עד כאן לשונו.

ואני נפלאתי הפלא ופלא היאך אפשר להעלות על לב דבר זה דחמאה של גויים אינה בטלה חד בתרי ופיתן ובישוליהן בטלין חד בתרי, דזה הוא יציבא בארעא וגירורא בשמי שמיא²⁹, שהרי פיתן

[מחייכין] עלה, אבל ילדה בשל זקנה גנאי הוא לה, וכיון דלאו אורח ארעא [הוא], לא איצטריך התנא לאשמועינן פשיטא כו'. וזהו ממש כדפירשו הרא"ש והטור דמסקנת הגמרא היא דאסורה ילדה בשל זקנה, ואילו הרמב"ם פירש כדי נסבא, לחנם ובלא אמת נקטיה, דודאי בילדה אין לחוש שמא תראה שגנאי הוי לה כמו שפירש הרב המגיד, וזהו להיפך ממש מפירוש הר"ן, וכן כתב בית יוסף בפשיטות שהר"ן סבר כפירוש הרא"ש והטור ולא כהרמב"ם (פ"ט משבת הלכה ט), ופשוט הוא.

גם מה שכתב ומדגריס רב אלפס בגירסתו כדי נסבא, אם כן משמע דכדברי מיימוני סבירא ליה. אין זה אלא דברי נביאות שקר, שהרי גם הר"ן גריס כדי נסבא ולא סבירא ליה כהרמב"ם כמו שנתבאר. ועוד שהרי כתב דטעמייהו של הטור והרמב"ם ז"ל מבואר כי פלוגתייהו לפרש כדי נסבא דקאמר בגמרא, הרי הוא בעצמו כתב כדי נסבא סובל שני פירושים, אם כן מנא ליה דרב אלפס סבר כמיימוני. ואני אומר אדרבא איפכא מסתברא, דסבר רב אלפס כדברי הרא"ש והר"ן, דאם לא כן אי אפשר דהוו שתקי מלהזכיר דעת הר"ף החולק עליהם כמנהגם. ועוד שהרי קושיא חזקה קשה על פירוש הרמב"ם, והיא היאך שייך לומר דתנא תני שקרא משום אידי וכן לא יעשה. וכבר נתעורר בקושיא זו הכסף משנה ולא מצא לו זכות עד שכתב שנראה בעיניו שגירסא אחרת היתה לו להרמב"ם בגמרא, אם כן די לו להרמב"ם להפקיע את

28. לפנינו הגירסא: ריבויא.

29. כלשון הגמרא עירובין ט, א, יומא מז, א, ב"ק מב, א.

חתם סופר אורח חיים סימן עה סעיף ב

(מג"א ס"ק ה) בדברים דחויים. נ"ב, המעיין בספר באר שבע בפנים יראה כי סוף דבריו נכונים, והמה בשם הגאון מו"ה (יחזקאל) [יהודה] קאצינעלינבויגין, והוא הוסיף ראייה מנדרים דף מ"ח ע"ב גבי שחורי ראש. וכן העלה מהר"י יעב"ץ [שאלת יעב"ץ] חלק א' סימן ט' וחלק ב' סימן ז' ח' לאסור, וכתב האי דנזיר דף כ"ח ע"ב מיירי בחצירה וביתה ולא ברשות הרבים, והאי דיוצאה אשה בחוטי שער היינו שלא במקום שער כגון בפדחתה ואחוריה דהוי כשאר תכשיטין, אבל פאה נכרית לא עדיף מקלתה דאסור כדאיתא בפרק המדיר:

מור וקציעה סימן עה

[עג ב] שם. ושער של אשה שדרכה לכסותו. נ"ל שצריך לומר דלאו דווקא שער, דהוא הדין אפילו קלתה אית בה משום פריעת ראש ברשות הרבים (עיין אה"ע סי' קט"ו) ובמבוי. ודאי לגבי בעלה לית לן בה, דכיון דשריא בביתה הוי ליה אורחיה בהכי ולא מטריד. אבל גבי אחריני כיון דאסורה משום פריצותא דמי לטפח באשה, ודכוותיה כל שדרכה לכסותו, דאית ביה משום לתא דטרדת היצר דאסור לק"ש ביחוד. כך נ"ל שהוא הדין בפאה נכרית אף על גב דלגבי בעלה לא הוי ערוה מטעם הנ"ל (וכן כתבתי בתשובה (עיין שאלת יעב"ץ סי' ט') ויעוין שם פשר דבר בעז"ה. ובעת שכתבתי אותה תשובה קצרה לא היה לי ספר באר שבע, שזכני הי"ת בו אחר זמן רב ומצאתי שתהלה לאל שכוונתי לדעת הגדול מהר"י פדואה, ועיין עוד שתי תשובות בדבר (בכ"י) בשאלת יעב"ץ ח"ב (סי' ז' ח') מכל מקום לאחרים אסור לקרות ק"ש כנגדה.

ואפשר לומר, שגם דעת בעל הגה דש"ע כך היא שלא התירה משום ראיית ערוה אלא לבעלה. ועיין בתשובה הנ"ל כי גם לא כל פאה נכרית שוה, כמו לענין פריעת ראש, ע"ש. ובמג"א [ס"ק ה] הבין דפשיטא ליה לבעל הגה דה"ה לענין פריעת ראש דשרי לה לגמרי. ולא היא אלא כמ"ש, תדע דהא לא מייתי לה באה"ע, לא בסי' כ"א ולא בסי' קט"ו.

ונפלאתי מאד במג"א, כמה רב גובריה דדחי לגברא רבה בגילא דחיטתא ובמילי דכדי, שרא ליה מריה דאזיל בתר אפכא בלי שום ריח ראייה והוכחה כל עקר, ואינו אלא מראה מקום הוא לו לא לעזר ולא להועיל, רק מקולו יגיד לו, שבקיה לחסידותיה. ודברי הרב הגדול מהר"י פדואה שהביאם בבאר שבע בענין זה יש בהם טעם כעקר לא דחויים אבל שרירין וקיימין, וכמו שכוונתי יפה לדעתו בתשובתי הנ"ל ומנה לא נזוע ולא נטה שמאל וימין.

ולענין פריעת ראש דבתולה, עמ"א שנדחק בסתירה שבין המשנה דרפ"ב דכתובות ודפ"ז שם (מ"ז), וכן נתקשו בו האחרונים באה"ע (סי' כ"א). אמנם לענ"ד כולם שגו בהבנת המשנה, כמ"ש שם [ריש פ"ב] בלח"ש בס"ד והוא דבר ברור בלי שום דוחק ופקפוק, וקיימתי כל דברי חכמים, דודאי דעת ר"מ אמת שאין חלוק באסור פריעת ראש שגם הבתולות בכלל. מיהו דווקא בלי קלתה ובלי שום כסוי, אבל קלתה מדת יהודית היא בנשואה בלבד. אכן בפנויה בתולה אין שום איסור כלל אלא התר גמור. וכך נאה להן להיות

להן הכר שעומדות להנשא ואינה רשאה לנוול עצמה להיות עטופה כאבלה, אלא קלועה ככלה ויע"ש בהוכחות נכונות.

נמצינו למדין לעניננו שגם הבתולות כשהולכות פרועות ראש גלוי לגמרי בלי שום מכסה עליו ודאי הוי נמי ערוה, ואין לחלק בשער אשה לענין זה, אלא דווקא במה שנראה ממנו מתחת כפה שבראשה ורדיד שעליה חוץ לצמתה הוא דשרי כמו באשה, הבו דלא לוסף, ואין חלוק בין אשה לאשה, נשואה ופנויה ובתולה כולן שוות בענין. זהו הנכון והמחזור בס"ד.

שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן ט

שאלה פאה נכרית מהו משום פריעת ראש באשה.

תשובה מצאתי בגמרא דנזיר (כ"ח) נדפס בגליון ז"ל נ"ל היתר מכאן לשערות שנשים נשואות נותנות בראשיהם יהושע בועז עכ"ל. ולא נהירא לי היתר זה ולא ידענא מאי דעתיה אי בבית וחצר ודאי שרי דלא גרע מקלתה. ולדעת התו' אפי' בשערה שרי. דאל"כ לא הנחת לבת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה. וכ"ש פאה נכרית. ואי בר"ה = ברשות הרבים = ותחת קישוריה. נמי פשיטא. אלא ודאי לר"ה ובגלוי למעלה מקישוריה איירי דשרי. ואיני רואה מהיכן למד פשיטות היתר זה ומהיכא דייק. אי מדאמרינן הכא אפשר בפאה נכרית. מנ"ל דבר"ה מיירי. ותדע דעל כרחק לא קמיירי בהכי. דהא לא אתינן להכי. אלא משום דלא מצי בעל למימר אי אפשי באשה מגולחת. וא"כ לר' מאיר אטו בשערה מי איכא למימר דשריא למיפק ביה לר"ה הא פריעת הראש דאורייתא. אלא ודאי ה"פ דאשה מגולחת היא נמאסת קצת לבעלה מפני שלפעמים בביתה שאינה יכולה להזהר כל כך מגילוי שערה. כשראשה נגלה ונראית קרחת. היא מתגנה עליו. לפי שהשער נוי הוא לאשה כדבר הכתוב בשיר השירים. ולזה קאמר ת"ק דאפשר לה לעשות תקנה לזה. שלא תתגנה על בעלה ע"י קרחותה ולעולם בשוק יש איסור אפי' בפאה נכרית בגלוי. וכן עיקר לענ"ד דלא עדיפא פאה נכרית מקלתה. דבשוק אסור' ממדת יהודית כדאי' בהמדיה.

והיינו דתנינן בבמה אשה יוצאת בכבול ובפאה נכרית לחצר. וברישא דבכבול לר"ה לא תצא. לא תנן התם פאה נכרית. משום דבלא"ה אסירא בה בר"ה. לא אצטריך לאשמועין דלא תצא בה בשבת. אלא בסיפא דבחצר מותרת. צריכא למימר דאבל בחצר שריא ואפי' בשבת ודוק. ואף על פי שהתו' לא כתבו כן שם עמ"ש בס"ד בפ"י המשנה לשם.

ומ"מ נ"ל לחלק דאף למאי דכתיבנא לאיסורא. אינו אלא בפאה נכרית הנתונה בגובה הראש במקום שער. דשייך ביה משום פריעת הראש כדפרישנא. אבל בנתונה למטה מן השבכה על פדחתה ובצדעים. במקום שכלים שערותיה לית לן בה. דלא הוי אלא כשאר תכשיטין שבחוץ הנלע"ד יעבץ ס"ט.

ולכך מותר בהם וז"ב, שוב האיר ד' עינינו בתוס' ישנים שם שכתבו דקטנים לעולם מיגלו דאפי' נקבות כל זמן שאינם נשואות רגילות בגילוי ראש ואינם נקראים שחורי הראש ע"ש, והוא הדבר אשר דברנו ושמחנו, עכ"פ מבואר בתוס' ישנים דפנויות בתולות מותרות בגילוי ראש וכמ"ש וכן משמע מירושלמי פ"ב דכתובות הלכה א' דמקשה וראשה פרוע וחש לומר שמא בתולה מן הנשואין היא זאת אומרת בתולה מן הנשואין אינה יוצאה וראשה פרועה משמע דדוקא נשואות אין יוצאות וראשה פרועה אבל בתולות יוצאות, אמנם אין רא' דיש לומר דשם אין הפירוש דאין רגילות לצאת וראשה פרוע משום שנשאת ואסורה רק דהירושלמי מקשה מאי ראייה מראשה פרועה דבתולה נשאת ויש לה מאתים דלמ' בתולה מן הנשואין הוא וכתובתן מנה ע"ז אמר דבתולה מן הנשואין לא היו רגילין לצאת בהינומא וראשה פרוע לחופה כמנהג הבתולות ושפיר הוא ראייה, שוב ראינו לשארנו בהגהות דגול מרבכה שם באהע"ז שהביא מדברי הירושלמי ראייה זו ולפע"ד יש לדחות כמ"ש והן נסתר מחמתו גם ראייה שני' דבעולה אסורה לצאת בגילוי ראש דאל"כ ניחוש שמא בעולה הוא, ולפמ"ש א"ש דבעולה אין מנהג להוציאה בהינומא וראשה פרועה ואי לא ידעו אם הוא זינתה א"כ ממילא אין ראייה דמסתמא יצאה בשערותי' ולא גלתה על עונה ואי ידעי לא היו עושין לה כמנהג הבתולות:

ג וכו"ש שיער נכריו, כתב המ"א וכ"כ בשה"ג דמותר לכתחלה כדאית' במשנה פ"ו דשבת דיוצאה אשה בחוטי שיער וכו', דלא כבאר שבע שחולק עליו בספרו בדברי דיתוי והנה סתם הדברים ולא ביאר ולא ידענו מה חרה אפו בו ועל כן נרחיב הדיבור בזה, בש"ס נזיר דף כ"ח ב' ות"ק אמר לך אפשר כפיאה נכריות וכתב בעין משפט שם דנראה לו היתר מכאן לשערות שהנשים נשואות נושאות בראשיהן, יהושע בועז ובשה"ג שלו הביא פ' כמה אשה עוד ראייה מהא דאמרו יוצאה אשה בכבול ופיאה נכריות בחצר דמכאן ראייה לנשים שיוצאות בכיסוי שיער שלהם ובמקום קליעת שערן נותנות שערות' חברותיהן

ממשנה דיוצאת בהינומא וכ"כ בשטמ"ק ריש פ"ב דכתובות דראשה פרועה היינו מגולה ודוקא פנוי' אבל נשואות אסורות מקרא דופרע ראש האשה ע"ש שכתב כן בשם ליקוטי הגאונים, וראינו בשו"ת הגאון מהר"י הלוי ז"ל אחי הט"ז סי' ט' שהביא רא' דארוסה אסורה בגילוי ראש דהרי אמרינן דארוסה אינה שותות משום דכתיב מבלעדי אישך מי שקדמה שכיבת בעל לבועל יצא זה שקדמה שכיבת בועל ולמה לי קרא והלא כתיב ופרע ראש האשה ובארוסה לא שייך זאת, ואין לומר דופרע לא קאי על ארוסה רק על נשואה א"כ גם מבלעדי אישך נמי נימא דוקא בנשואה וע"כ דאסורה ע"ש, ובאמת לפמ"ש ופרע ראש האשה דסוטה מיירי בקליעת שיער כפרש"י ושפיר מקיים אף בארוסה, ובלא"ה לא קשה דבשלמא מבלעדי אישך הוא פרט בענין גופי' שפיר ממעטינן ארוסה אבל ופרע ראש האשה הוא במעשה הסוטה כדי לנוולה כדאמרו היא קשטה עצמה וכו' א"כ בארוסה דלא שייך ניוויל זה מקיים בשאר ניוויל ואין קפידא בזה וז"ב, אמנם אי קשיא הא קשיא הא דאמרו בנדרים דף ל"א הנודר משחורי הראש מותר בנשים וקטנים ואסור בקרחים ובעלי שיבות ומפרש הש"ס דלא קאמר מבעלי שיער ופרשו רש"י והר"ן שם דאילו אמר מבעלי שיער הוה משמע שיש להם עכשיו שערות משא"כ אם אמר משחורי הראש משמע אף שאינם עתה בעלי שיער רק שהיה להם קודם לכן, ולפ"ז יקשה גם נשים אמאי מותר בהם הא הי' להם שיער קודם לכן דמותרין לילך בשיער בגלוי ראש רק שאין להם עתה מפני שהם נשואות והוה כמו קרחים ובעלי שיבות והוא קושיא נפלאה, והנראה בזה דהרי הא דמותר בקטנים אמרינן שם כיון דלעולם מיגלו וביאור הענין דאנשים זימנין דמכסי זומנין דמגלי וא"א לתאר אותם לא במכוסו ראש ולא במגולה ראש ולכך קראן שחורי הראש אבל קטנים דלעולם מיגלו היה לו לומר ממגולי הראש, ולפ"ז בנשים ממ"נ בעודן בתולות לעולם מגולות ובנשואות לעולם מכוסות וא"כ למה תיאר אותם בשחורי הראש הא עליהם נופל שפיר שם התואר מגולי ראש או מכוסו ראש

אבל לא בפואה נכריות ומה ראי' הוא לר"ה דהתורה אוסרתה שפיר אסור אף בפואה נכריות, אמנם יש לומר דשפיר איכא ראי' משם דאף בר"ה שרי דאל"כ אמאי אמרו דמותר בחצר לצאת בשבת משום שלא תתגנה על בעלה תיפוק ל"י דבלא"ה אין לאסור בחצר משום גזירה שמא תצא בה לר"ה כיון דלר"ה בלא"ה אסור לצא' משו' פריעת ראש בכה"ג לא גזרינן דהוא מלתא דלא שכיחא שתעבור עלי' וכמ"ש הקדמונים בכמה דוכתי' והן נסתר מחמתו מ"ש זקנינו שם לדחות ראייתו דיש לומר דהש"ס לא נקיט רק דמשום שבת מותר אבל לעולם דיש בו איסור משום פריעת ראש, ולפמ"ש א"ש דאי ס"ד דאית ב"י איסורא דפריעת ראש האיך גזרינן משום שמא תצא בהם לר"ה הא לא עבדא איסורא, ולכאורה רצינו לומר ראי' דאסור מהא דהקשו שם אמאי לא תני פואה נכריות בהדי כבול לענין ר"ה דאסור ואם נימא דפואה נכריות אסור א"כ לאו קשיא הוא דא"א למינקט פואה נכריות דבזה בלאו הכי אסור לצאת לר"ה משום דאיסורא דפריעת ראש משוי עלי' כמשא וכמ"ש רש"י בעירובין דף צ"ה ע"ב ד"ה ת"ק ואין ענין לאינך דאין בהם רק איסור דרבנן, אך אדרבא מקושיות התוספות ותירוצם שם נראה להיפך, אבל על כל פנים ראיית הש"ג ראי' ובלא"ה הא דעת הסמ"ג וכן הסכים הש"ג פ' המדיר דאפי' בחצר שאין רבים בוקעין בו אסור וע' בב"ש סי' קט"ו ס"ק ט' וגם גוף דבריו לחוש בפואה נכריות משום מראית העין לפע"ד ברבים שנהגו כן לא שייך מראית העין דלא חשידי וע' ביו"ד סי' קמ"א סעיף ד' בהג"ה וכ"ש בזה דכל הנשים נהגו כן האיך אפשר דכולהו יעברו על דת משה ויהודית עכ"פ ומכ"ש למאן דסובר דהוא דאורייתא וע"כ ישפטו הכל שהוא פואה נכריות, גם מ"ש דאם יוצאות בפואה נכריות מגולות לא שייך הטעם כדי שלא תתגנה על בעלה כיון דהבעלים רואין שאין השערות של עצמן לפע"ד אינו קושיא דאטו בידיעה תליא מילתא מ"מ קישוט הוא דנראית כאלו הי' לה שיער, ותדע שהרי אמרו בנזיר אפשר בפואה נכריות אף שיודע שתגלח שיערה ולא יכול לומר אי אפשר באשה מגולחת שאין לה

שקורין גרינאל"י בלע"ז שהרי שנינו בשבת דף ס"ד דאשה יוצאת וכו' ופירשו המפורשים דפואה היא מגבעות ידבקו בו שיער נאה הרבה ותשם אותה האשה על ראשה כדי שתתקטט בשיער והתם באשה נשואה מיירי דהרי קאמר בש"ס הטעם כדי שלא תתגנה על בעלה וכו', ואין לומר שהיו משימות צעיף על הפואה נכריות דהרי כל עצמה של אותו הוא כדי שתראה בעלת שיער וע"כ דהולכות בשערות מגולות וכו' ע"ש, וע"ז כתב בב"ש בתשובותיו סי' י"ח בשם זקנינו הגאון מוהר"י קאצינעלין בוגין בהגאון מוהר"ם פרוואה ז"ל שחולק עליו דא"א לומר שהיו הולכות בשערות מגולות דהרי בשיער של עצמן מגולות אסור מה"ת כדאמרו בכתובות דף ע"ב ראשה מגולה דאוריית' הוא וא"כ גם פואה נכריות אסור משום מראית העין, ועוד הרי דעת הרמב"ם ז"ל דאף ששערה מכוסות במטפתת כל שאין עליהם רביד ככל הנשים הוה עוברת על דת יהודית וע"כ דאסור לצאת בפואה נכריות מגולה ע"ש, והנה לכאור' צריך להבין מאי ראי' מייתי מהא דיוצאה לחצר בפואה נכריות הא בחצר ליכא משום פריעת ראש אף בשער' ממש ואף בלא קלתה, אמנם צריך לומר דראייתו הוא כיון דעכ"פ משום דת יהודית איכא אף בחצר כמבואר בש"ע אהע"ז סי' קט"ו סעיף ב' ועיין ב"ש שם ס"ק ט' וא"כ ע"כ מוכח דיש חילוק בין פאה נכריות לשערה דאף בשערה אסור מ"מ בפואה נכריות מותר לגמרי וה"ה בר"ה ג"כ יש חילוק ביניהם, ולפ"ז ממילא א"א לומר בזה דנגזר משום מראית העין כיון דבגוף שערה אין בו אפי' איסור גמור כי אם דת יהודית בלבד שנהגו בעצמן ובכה"ג אין חשש כלל, ובזה מיושב היטב קושיות התוספות בשבת דף נ"ז ע"ב ד"ה אי שהקשו אמאי לא קתני ברישא פואה נכריות בהדי כבול דאין יוצאין בהם לר"ה ולפמ"ש א"ש דבר"ה דאיכא איסור בפריעת ראש מן התורה א"כ אף בפואה נכריות גזרינן משום מראית העין ואסור לצאת בו אף אם אין בו משום משא ולכך לא קתני לה רק בחצר דמותר ודו"ק, אמנם אכתי אין ראיות הש"ג ראי' כלל דבחצר כיון דאין בו רק משום דת יהודית שנהגו בעצמן א"כ ממילא דוקא בשערותיהן עצמן נהגו

לשם שמים בשביל שרא' שנפרץ בעת ההוא וכל כוונתם הי' לדמות לעכו"ם וע"כ ליבהו ליבתה רוח טהרה לעורר מדנים על זה והרבה יש לדבר מזה בזמנינו בעוה"ר וכשם שמצוה לומר וכו' :

סעיף ג ד קול זמר, הרב בעל באר שבע סוף ספרו באר מים חיים סי' ג' הביא רא"י לשיטת הרא"ש ודעימי' דמפרשו קול באשה ערוה היינו לשמוע ולא לענין ק"ש דאם נימא דלענין ק"ש דוקא קאי האיך אמרו בקדושין דף ע' ר"נ אמר לר"י נשדר לן מר שלמא לילתא הכי אמר שמואל קול באשה ערוה והרי שם קאי לשמוע ולא לענין ק"ש ע"ש שסיים מי שדעתו רחבה ישא ברכה מאת ד', ובאמת אי מהא לא קשיא דשאני התם דקול דיבור דמשיב לשאלת שלום גרע טפי כמ"ש הרשב"א בחדושיו לברכות בישוב קושיא זו וע' בב"ש באהע"ז סי' כ"א ס"ק ד' והא"ר כאן דחיק הרבה בישוב קושיא זו והדבר פשוט כמ"ש הרשב"א, אמנם הא קשיא מש"ס סוטה דף מ"ח זמרו גברי וענו נשיא פריצותא זמרו נשיא וענו גברי כאש בנעורת ופרש"י משום דקול באשה ערוה ע"ש והיינו לשמוע ודוחק לומר דשם גרע משום דענו גברי ונותנין דעתם לשמוע, אמנם באמת בלא"ה לא קשיא דודאי אף לדעת המרדכי ודעימי' דקאי לק"ש מי לא מודה דאף לשמוע קול זמר באשה ערוה הוא רק דסובר דסד"א לענין ק"ש לא להוי ערוה משום דצריך לכוין דעת' ומסיר אזנו משמוע וכמ"ש הר"י דבכה"ג יצא ומותר לזה כתב בשם רבינו האי דאפ"ה אסור דא"א שלא יתבלבל דעתו או כמ"ש הל"ח דס"ד דבק"ש מקילין כדי לקיים המצוה וע' במ"א ס"ק א', אבל פשיטא דעיקר מימרא דשמואל הוא בשמיעה וז"ב:

סעיף ד ה ערות קטן, המ"א הקשה ממה דאמרו במגילה דף כ"ד ע"ב קטן פוחח מהו שיקרא בתורה ופירש"י דגדול פוחח הוא דאסור משום דכתיב ולא יראה לך ערות דבר אבל קטן לא הוזהר על כך והקשה דליתסר מדרבנן מידי דהוה אכל עבירות שבתורה ע"ש וכן הקשה בטורי אבן והוסיף דאף למ"ד אין ב"ד

שיער של עצמה כיון דעכ"פ יש לה הקישוט בפיאה נכריות כמו בשיער של עצמה וז"פ, ומ"ש רא"י מסנהדרין דף י"ב דאיבעיא לן בשיער נשים צדקניות מהו לא זכינו להבין כוונתו והמעייין שם ובערכין דף ז' יראה הרא"י מבואר להיפך ורש"י פירש שם בהדיא בערכין ד"ה בפיאה נכריות כפי מה שהגיה בצ"ק דרגילות היו הנשים כששערן מועט לקשור שערות חברותיהן בשערן, ועיקר אבעיא הוא אם הוא כנכסים ושללה הוא או כמלבוש אף שאין עתה עלי' ע"ש, איברא דמדברי רבינו ז"ל פ"ד מעכו"ם הלכה י"ב נראה דאינו חשוב מלבוש אף דמחובר בגופה שהרי כתב שם סתם ושל פיאה נכריות הרי הוא בכלל שללה ואסור ולא חילק דדוקא בתלה בסיבתא אסור אבל במחובר בגופה ניצל בצדקניות וע"כ דלאו מלבוש הוא, הן אמת דדבריו תמוהים דהוא להיפך מדברי הש"ס סנהדרין שם דקאמר בהדיא אי דמחובר בגופה כגופה דמיא, וכאשר השקפנו בזה ראינו כי גם בפ"ד מאבל הלכה כ"א כתב ג"כ דהמת אסור בהנאה חוץ משערה מפני שאינה גופו ושם תמה הכ"מ דבערכין אמרו דוקא בפיאה נכריות דתלי בסיבתא והלח"מ שם הרגיש גם מפ"ד דע"ז ע"ש מה שכתב בזה ובשו"ת הרשב"א חלק א' סי' ש"ל ובתוס' י"ט בערכין שם ובאמת לא קי"ל כן ואף להרמב"ם ז"ל נראה לפע"ד דאין רא"י דניהו דפסק כרנב"י שם אבל בזה לא פליג דמותר לצאת בפיאה נכריות וכך היה מנהגם, ומ"ש הב"ש רא"י מהא דאמרו בנדרים דף ל"א דנשים לעולם מכסו ופרש"י דנשים אין להם שחורי הראש דעטופים כל שעה בלבנים ואם היו רגילין בפיאה נכריות הרי יש להם שחורי הראש, לפע"ד אין רא"י דהוא על גוף שיער שלהם עצמן קא מכווין ולא מה שעושין לתכשיט וע"כ יפה כתב המ"א שאין דברי הב"ש מחוורין ומ"מ זה ודאי אם אין מנהג המקום כן שילכו הנשים בפיאה נכריות ודאי יש לאסור משום מראית העין כמ"ש זקנינו הגאון מוהר"י ז"ל, ואולי הוא גם כן בכלל דת יהודי' ובפרט לקשור בשערן כמו שהיו נוהגות בזמן הש"ס דודאי איכא איסור היכא דאין המנהג כן וגם זקנינו שהאריך בפסק הלז בלי ספק שכוונתו הי'

סימן יב

בענין פאה נכרית

עשיק י"א תמוח תשכ"ב.

מע"כ ידידי הנכבד מוהר"ר דוד לאפא שליט"א

הנה בענין פאה נכרית שנשאלתי מרעיתך הרבנית הכבודה תחיה אשר כתר"ה רוצה לידע דעתי בזה. הבטן לע"ד אף שאיכא מאן דחושש לאסור פאה נכרית משום מראית עיין עיין בעטרת זקנים או"ח סימן ע"ה, מ"מ רוב רבותינו וגם מאלו שסומכין עיקרי התורה עליהם מתירים והם הרמ"א שם ובסימן ש"ג בדי"מ והמג"א והפמ"ג, וכן משמע גם מהגר"א שסובר כן שלא אסרו בזה משום מראית העין. וכמעט שמוכרח מהגמ' פ' במה אשה שאם איירי דיוצאה בפאה נכרית דוקא במכוסה לא היה שייך לומר דעל שערות זקנה לילדה ניתוש למחכו עלה. הטעם פשוט שכיון שלא מצינו בגמ' שאסרו אין למילף ממקומות אחרים שאסרו משום מראית עין, דאין למילף חדא מאידך, ולכן נאמר איסור מראית עין ביחוד בכל דבר שאסרו. ובפאה נכרית ודאי הא אין למילף חדא דאין זה איסור לאו אלא איסור עשה דעל האשה להיות צנועה ולכסות ראשה ואין למילף ממה שאסרו בשבת ועוד איסורי לאוין. ועוד משום שברוב הפעמים ניכר שהשערות הם מפאה נכרית, ואף אם אינו ניכר לאנשים שאין מסתכלין כ"כ בנשים עד שיכירו מ"מ לנשים ודאי ניכר ברובא ודובא אולי גם כולן ניכרות, ולכן בשביל מה שנודמן לפעמים רחוקות שלא ניכר לא אסרו.

וכעין ראה לזה מהא שמותר להתגלח הזקן במספרים כעין תער ולא אסרו משום מראית העין אף ששם הוא מאיסורי לאוין וגם הם חמש לאוין אלמא דלא בכל דבר אסרו. ואולי הוא נמי משום דברוב הפעמים ניכר להרגילים להתגלח שאינו גלוח דתער, לא אסרו בשביל פעמים רחוקים שלא ניכר, ואף שהם מצוים גם בין אנשים שאין מתגלחין שהם אין מכירין כ"כ מ"מ כיון שלהמתגלחים הוא ניכר כבר הוא כידוע זה לכל דחברך חברא אית ליה וידעו הכל שפלוגי מתגלח במספרים ובסם וכדומה ולא בתער. וא"כ כ"ש באשה שעיקר היא נמצאת בין הנשים שהן מכירות שהיא פאה נכרית שאין לאסור בשביל שיטעו אנשים שאין מכירין זה דנחשב כידוע גם להם. ואף אם היא אשה שמלאכתה בין אנשים נמי כיון שע"פ ניכר לנשים אין לאסור, וממילא אין

לאסור גם כשלא ניכר לפעמים, אף אם היה זה מאיסורי לאוין, וכ"ש שהוא רק מאיסורי עשה שאפשר שליכא כלל איסור מראית עין בזה.

ויש עוד טעם גדול במה שלא אסרו בפאה נכרית, דכיון דידוע לכל שיש ללבוש פאה נכרית שתהיה נדמית כשערות האשה עצמה אין לאסור דמה"ת יחשודה הרואים מרחוק ואלו שאין מסתכלין כ"כ בנשים שהשער הנראה הוא משערות האשה עצמה כיון שהיא מוחזקת לאשה כשרה ויודעין שמקורב ודאי מכירין שאינן שערותיה והרואים אותה בקרוב ומסתכלין הרי ברוב הפעמים יכירו שהיא פאה נכרית, ואין לומר שבמדינתנו זו בזה"ז שנתפרצה שרוב נשים בעה"ר אין מכסות ראשן שלכן יאמרו גם עליה שהיא מהפרוצות בזה, שלכן אף שלא אסרי רבנן אנן יש לאסור, ודאי דאנן אין מחדשין איסור מה שלא אסרו מתחלה בגמ' והגאונים, ועוד הא א"א לחוש שיצא קלקול מזה דלהמכירין אותה לא יהיה שום חשד כיון שיודעין שהיא אשה כשרה, ולהאין מכירין אותה ויאמרו שגם היא מהפרוצות בזה הרי לא ילמדו ממנה יותר משאר הפרוצות שהן הרבה בעה"ר, ולא מצינו שאסרו בכה"ג. וטעם זה הוא גם על מה שלא אסרו לגלח במספרים כעין תער ובסם שנמי כיון שידוע שאפשר לגלח כעין תער בדבר המותר לא יחשדוהו, ואף שנתפרץ בעה"ר שהרבה מגלחין בתער מ"מ אין לאסור עתה מה שלא אסרו מתחלה, וגם להמכירין אותו לא יהיה שום חשד כיון שהוא בחזקת כשרות ולהאין מכירין לא יצא מזה שום קלקול בזה שיחשבו עליו שגם הוא מהעבריינים יותר ממה שנמצאים שאר העבריינים.

ולכן לדינא אין כתר"ה יכול למחות ביד אשתו הרבנית החשובה מללבש פאה נכרית, שאף אם כתר"ה רוצה להחמיר אינו יכול להטיל חומרותיו עליה שזהו רק דין שלה, וכיון שהיא עושה כדן שהוא כרוב הפוסקים ושגם נראה כמותם, אינו יכול להחמיר עליה אף אם לא תכסה כלל הפאה נכרית, וכ"ש כשרוצה להלביש כובע עליה שיכסה רוב מהפאה נכרית שאין לכתר"ה להקפיד כלל, ואם כתר"ה הוא מהנהיגין להתגלח בסם ומספרים כעין תער ולא חש על עצמו למראית עין שהוא רק מטעמים שבארתי ודאי לא שייך שיחמיר עליה בפאה נכרית שהרי הוא כסותר הנהגת עצמו שאותן הטעמים איכא בזה עוד מכ"ש כדבארתי.

ידידו,

משה פיינשטיין

עם מי רגלים, רשאי להתפלל לאחר שיפרוס את הוילון שבין שתי המיטות, כל שאינו מריח ריח רע מהם¹⁶.
ז. אין להתפלל כנגד מי נטילת ידים של שחרית יא¹⁸.

הרחקה מערוה

ח. הנוסע בתחבורה ציבורית, ומצוי ביותר שישנן כנגדו נשים שאינן לבושות כראוי¹⁷, לא ידבר בדברי תורה, אלא יהרהר בלבד, ורשאי לעיין בספר ולהרהר בלי

דבר הלכה

יא. ומי נט"י שנשפכו על הרצפה, ינגס ודי צק, ואינו צריך לשפוך עליהם תחלה מים לצטלס¹⁹. וא"צ להקפיד שלא ליטול ידים שחרית לתוך כוור, גם כשיש בו כלי אוכל, שהרי שוטפים את אותם כלים אח"כ²⁰.
יב. וגבול הנואר, מן הדין, הוא מחוליה שניה של הגב, והמוסיפה לוארון תבוא עליה זרעה. זרוע המגולה מהמרפק עד כף היד, מותר לומר דבר שבקדושה כנגדה, אמנם מדרכי הנגיעות נהגו נשים רבות לכסות עד כף היד. גרצים המגיעים עד הצרך בלצד, אינם נחשבים כיסוי כדין, אף אם האשה לבושה בצגד ארוך, מפני שהרבה פעמים מתגלה הרגל בצעה שיושבת, כמו שנראה בחוש, ולכן ראוי להמנע מלבישתן (שיעור צגד אדום האסור לאשה — עיין רמ"א יו"ד סי' קע"ח ס"א וש"ך סק"ג —, הוא כל שמזדקר לעין. ולכן דוגמאות שיש בהם הרבה לצע אדום אין ללוצסם, וכ"ש צגד שכולו אדום, שאסור ללוצסו. וכל זה צרה"ר, אבל צצית אין קפידא, ומ"מ צימי טומאה יש להמנע מכך). ופאה נכרית, אע"פ שהתירו לנאת צה, מ"מ חלק ניכר מהפאות המצויות היום, המשונות

י. דאף דצשאר מחינה המפסקת בין הנואה לאדם, דעת המ"צ צסי" פ"ז (צציה"ל ד"ה מותר) דלענין נואה שהיא דאורייתא יש להחמיר דצעינן מחינה מכוחל לכוחל (ומש"כ צמ"צ שם סק"ט צנאה שאחורי המטה, לפ"ז היינו שהוא תחת המטה), מ"מ צנד"ד נראה, דאף שאין לוילון כזה דין של מחינה מותרת, עכ"ז חשיבא ככיסוי, הואיל והוילון נעשה רק לשם הפרדה, והוא כמו צאהל לנוע ונפרד מכל האנשים, והגרף מכוסה מעיני כל הנמצאים בחדר. ואף דמהמבואר צמ"צ סי' שט"ו סק"י דההיתר לעשות צרכיו צפני כחצי הקודש הוא לאו משום מחינה אלא מחמת כיסוי צעלמא, אין להציא רא"י לנד"ד, דהכא לענין חפלה וד"ת הרי כתיב "וכסית" וא"כ אפשר שרק ע"י כיסוי או מחיצות המועילות ע"פ ההלכה הוא דשרי, מ"מ לכאורה מנד השכל ה"ז קיל טפי מנואה המונחת על דבר שגבזה עשרה (ורחצ ד'), אשר מעיקר הדין אולי מותר אפילו כשרואה צעיניו אם אין ריח רע, כדאיתא צסי" ע"ט, אף שבכיסוי תלה הכתוב דכתיב "וכסית", וכ"ש צאהל (אף שלא ע"פ גדרי ההלכה) לנוע¹⁷.

ארחות הלכה

16. נשמת אברהם ח"ה עמ' ד'. 17. שם. 18. כתבי תלמידים. והוסיף דחמיר טפי ממים אחרונים של סעודה, דזהירי עלמא לסלקם מע"ג השלחן אף שאין זה חיוב והוא רק מנהג נכון (הביאו הכף החיים סי' קפ"א ס"ק ח'). ואילו תפלה נגד מי נט"י של שחרית יש אוסרין מן הדין (כמ"ש השע"ת סי' ד' סק"ח בשם הברכי"). 19. כתבי תלמידים (אשי ישראל פ"ב הע' ע"ה). 20. תשו' כתי" (ועיין אשי ישראל פ"ב

להוציא בפיו י²¹. אולם המהלך ברחוב מותר אף בדיבור, ואינו צריך לחוש שמא

דבר הלכה

צדצור אסור כנגד ערוה כמו כנגד נואה, אינו צור, דצגמ' שס לא נזכר האיסור אלא לענין קריאת שמע וצרכות, אבל מנלן דאסור גם בתלמוד תורה, אולם צגמ"א הנ"ל כתב להדיא שאסור גם צד"ת, ול"ע, ועיין צס' מסלות הצרול עמ"ס שצח שס, ועיין גם צס' עמק הלכה (להג"ר זאב וואלף הלוי אצד"ק זעטיל, וילנא חר"ו) סי' כ"ז שהאריך להוכיח שאין איסור צדצרי תורה נגד ערוה, פרט לקריאת שמע וצרכות, ועי"ש מה שכתב צנאור הסוגיא²³)²⁴.

צורתן וצצליטתן, אין הימר ללוצשן, כי הן נוגדות לגמרי את רוח הנניעות. וכלל דמלחא שאין זה מדרך הנניעות שיהא המראה דומה לפנויה, אלא צריך שיהא ניכר בקלות שאין זה שער טצעי²². יג. שהרי מותר להרהר כנגד ערוה, כמפורש צגמ' שצח ק"נ ע"א, וכ"כ צגמ"א סי' פ"ה סק"ב, ועי"ש צדגול מרצנה שרק לנאח די צרכה וכדו' הוא דצעינן שגס יהא ראוי לדיבור, עי"ש היטב, וכן הוא צמ"צ סי' ע"ה סק"ט (וצאמת ענש דין זה שללמוד תורה

ארחות הלכה

הע' ע"ב). 21. תשו' כת"י. 22. מלבושי כבוד עמ' כ"ב. ל"ב. ל"ג. נ"ה. ס"ח (ע"פ תשו' כת"י) ורשימות. וע"ע הליכות בת ישראל פ"ד הע' כ"ה. ובמכתב תשובה לרב אחד בחו"ל כתב רבנו: א — "זרוע" מה שנוגע לצניעות כולל גם את המרפק, ואין לסמוך כלל על המקילים (אף שלדברים אחרים לא כולל את המרפק). וגם טוב ויפה לכסות עוד מעט מהיד. ב — בנוגע ל"בית הצואר", אפשר להקל עד העצם אם כך מנהג המקום. ג — לענין "שוק", ידוע שיש סוברים שזה רק הירך, אבל רבו החולקים על זה, ולכן ודאי צריכים להקפיד לא לצאת לרחוב בלי גרבים, אבל אין לגעור במקום שההמון הפשוט לא מקפיד על כך. אך אין להתחשב כלל עם מנהג נשים שאינן זהירות במה שפשוט ואסור לכל הדעות. יתן זה שתצליחו לקיים את הסור מרע, וגם תזכו שתצליחו להוסיף עוד להשפיע שיתנהגו טוב ויפה כמנהג הצנועות, עכ"ל. אך במקומותינו שהמנהג לכסות הרגלים בגרבים, הורה רבנו דמודים כל הפוסקים שהם נחשבות כמקומות החייבים בכיסוי ברה"ר, דלא נחלקו אלא אם להחשיב מכף הרגל ועד הברך כמקומות המכוסים בעצם (כמו למעלה מהברך). דבזה לא מהני מנהג כולם ללכת בלי כיסוי להתירו, או דלא חשיב כמקומות המכוסים בעצם ומהני מנהג כולם להתירו, אולם במקומות שנהגו כולם לכסותו כו"ע מודו דאיכא חובת כיסוי ברה"ר (— ולענין הכיסוי בהיותה בביתה, ראה בספר הליכות בת ישראל פ"ד הע' כ"ח שכתב לו רבנו וז"ל: "מן הדין אפשר להקל לאשה הנמצאת בביתה במשך היום ואינה יוצאת לרחוב, שאינה חייבת לגרוב גרבים, וגם נראה שאשה נדה אינה צריכה לגרוב גרבים בפני בעלה — ופשוט דהיינו בלבושה עכ"פ שמלה באורך שהוא ע"פ גדרי הלכות צניעות". עכ"ל). ונמצא דעי"ז שנהגו לכסות כל הרגל אין יוצאים ידי חובת כיסוי בגרבים שקופים. ומ"מ לענין שיעור עובי הגרבים, נהי דלהמחייבים כיסוי מדינא בעינן שלא יראו אפילו במקצת, מ"מ כיון דהעיקר לדינא כהמ"ב דאין מקום זה חייב בכיסוי מעיקר הדין, סגי בכיסוי דלא מתחזיא להדיא. ובדורנו שהפרוץ מרובה על העומד, ראוי לכל החרדים לדבר ד' להזהר בזה, והוא משמרת והיכר גדול להפרישה ולהבדילה מאינשי דלא מעלי (ס' הנ"ל עמ' כ"א, ס'). 23. אך עי"ש בסוף דבריו, שכתב דבמרדכי פ' מי שמתו כתב להדיא בשם הר"א ממיץ "הילכך אסור לומר דבר שבקדושה נגד קול של אשה, ובעוונותינו, ועת לעשות לד' הפרו תורתך, הילכך אין אנו נוהרים מללמוד נגד קול שיר של נשים", הנח מבואר דאסור גם בד"ת, ולכן לכתחלה יש להזהר כדברי המרדכי, עי"ש. 24. חז"י כת"י עמ"ס שבת ק"נ ע"א.

הפאות של פעם היו נראות כמו קש!

הגה"צ רבי דן סגל שליט"א, מעיד שכאשר היה חתן ולמד בישיבת קול תורה, נכנס אל מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל, כדי לשמוע חוות דעתו בענין הפיאה, אמר לו הגאון רבי שלמה זלמן זי"ע בזה הלשון: "מה הם טוענים, שבדורות שעברו היו כאלו שהלכו עם פיאות נכריות, הרי הפאות ההם היו נראות כמו צמר פלדה! כמו תבן וקש!. (בלשונו: וואס טענה'ען זיי אז אמאל איז מען געגאנגען שייטלען, די אמאליגע האבן דאך אויס גיקוקט אזוי ווי דראד, שטרוי!")

אוצר החכמה

32349

אני לא מבחין בין פאה לשער! זה אצלי מאוס מאד!

בדרשה שנשא הגאון ר' דן סגל שליט"א ברבים, אמר בזה הלשון: "אני מוכרח להגיד מה ששמעתי מהראש ישיבה ר' שלמה זלמן [זצ"ל] לפני שלושים שנה, כשדיברנו על פיאה, הוא אמר לי כך: לפני חמישים שנה - כך הוא אמר אז - אם היתה אחת באה לירושלים עם פיאה, היו סוקלים אותה באבנים! ואז - הוא אמר - פיאה - כך הוא אמר: "אפילו עיוור היה רואה שזה פיאה! כמו קש זה היה!".

היום - הוא אומר - נכנסים אצלי ואני לא יודע אם זה כך [פיאה] או כך [שערות], אצלי זה מאוס מאוד!" - הוא אומר - למה?, כי אפילו לפי אלו שחושבים שזה מותר, "זה כמו שאדם אוכל בשר כשר והוא משתדל בכל האופנים שזה יראה טריפה!, כך הם מכסים את הראש עם דבר שהם עושים את כל ההשתדלויות שיראה שזה כמו שיער!" וסיים שוב ואמר: "זה אצלי מאוס מאוד!" - "נורא ואיום אין אל מי לדבר".

היו מקויון צזה, יכן נהגו מדניות שלמות, אפי' ללאת לריה כאשר העיד לנו הפמ"ג סי' ע"ה, וכבר מדורות ראו לשנות זה, ונה' ענה צידס רק בחלקו אבל עדין מדניות שלמים החזיקו צזה, פי"כ הוין לנו כה הכרעה צזה. אך ידוע דגם צזה יש דרגית דלכתחילה חסור ללאת גם צפאה נכרית ח' לא שיש עוד כסויו על ראשה, יעב"פ לשיק וכה"ג, וכן נהגו לזופית כאלה שאין מגלחות שערוהוין שיהי' להם שצכה עג השערות ועי"ז הפאה נכרות, יכן שלא יעשו הפאה נכרות משערותיהן עומן אלה משער נכה, וכן שהיה הפי"ג עשויו שלא תראה ממש כהולכת צשערה אלה יוכר שהיה גוף זר עליה. ע"ע לקמן סי' ר"ז ב

סימן ר

שו"ע אה"ע סי' כ"א ס"ג

מותר נהסחכל צפנויה לצדקה ח' היה יפה שישאנה וכו' אבל לא יסתכל צה דרך זנית ועי"ז נאמר צרית כריתו נעוים ומה אהצוין על צחולה. עיין אצות דרי"צ פרק צ' דקאמר ומפני מה חיוצ החמיר על עלמו ילא נסתכל אפי' בצחולה, מפני שאמר חיוצ שמא אסתכל אני היום ילמחר יצה ח' אחר וישאנה, נמלה שאני מסתכל צאשת איש, יע"ש בהגרות מהרי"ע ע"ז, ונמדתי מדצריי דזה מיירי כשיש לו כבר אשה אלה שרויה להסתכל חונו ישרה צעניו גם הצחולה, או שמסתכל צה לקחתה לצנו או לחויו ולקרובו, מכ"מ החמיר על עלמו דחוני לא ישרה צעניו, ונשאת לאחר יוצה להסתכל ג"כ כשהיה אשת איש, והשש זה לא חיושיין כשהוא מסתכל לקיים מצות נשואין אפי"פ שגם שם השש דלמלא לא ישרה צעניו יתגשח לאחר ונמלא מסתכל צא"ת, יע"ש"ה ציעצ"ן.

אבל ודאי כשמסתכל צה דרך זנית צעלמא צאין תועלת כלל לא לו ונה' לקרוביו גם צני גזרה דאשת איש חסור, ילמדנו דאיכה ג' גדרים צזה, דלצדקה ח' היה יפה ע"מ שישאנה מותר לכתחילה ורחויו לעשות בן, להסתכל צם חונו היה ישרה צעניו או חונו תהי' ראויו לצנו לחויו ולקרובו לא יעשה בן מחשש הוכר צאצות דרי"צ הני"ג יחס הוא מסתכל צה סתם דרך זנות חסור מעיקר הדין דצרית כריתו לעוים ומה אהצוין על צחולה, ונראה ח' דמפי' אצות דרי' נתן קרה דחיוצ צדרך אלמעי לא כמסתכל דרך זנית, משום דלישנה קרה משמע גדר וחומר' מה אהצוין, לחיזה תועלת אהצוין, מש"כ כשמסתכל דרך זנית דאיכה ודאי גם לאו דלא תהורו, והשו"ע לישנה דקרה דמפורש צחולה נקט, אלה דמלשון הצי"ש סי"ק צ' לא משמע בן מדכי' וצפנויו לכ"ע מדצרי קבלה, אבל כשהיה כבר נדה צצחולה דזמניו צודאי איכה גם לאו דלא תתירי.

וכבר כתבתי דקשה ליייר מליאות זה דכי' הצי"ש דהסתכלות יהי' רק מדצרי קבלה, והרהור מה"ת, דידוע שזה פס"ר שאם מסתכל דרך זנות הרי גם מהרהר צה, ואם תימא דצי"ש להציע ציפיה נקט ציפיה אבל לא דרך זנות ח"כ דרך זנות שנקט השו"ע שצ מה"ת כמש"כ מלאו דלא תהירו אחרי לצבכס ואחרי עיניכס ומדין שלא ירהר ח'דם ציוס וכו', והגלעני"ד כתבתי.

ראו קורות ציתס שערת ראשה, וידועים צזה דצרי הזי"ק פי' נשא שהיכחי צמגי"ח סי' ע"ה, וצתשצת ח"ים שכ וצשאר ספרים הרצה.

הרביעי חומרי המקום הוא מש"כ צתשצת מהרי"ם חלשקר סי' ס"ז צשער יולא חוץ נלמתן שלדעתו תינה צמנהג המקום, וצארץ ישמעאל היו נוהגים צו היתר, ודעת מרן ה"ח"ם שכ דצמדיותו צכל מקום פזריוו נהגו צו איכיר, וכבר ראינו צשד"ה צמערכת ד' הצי"ה מהשצת למח' לדק ח'ה"ע סי' קל"ע שחולק צזרוע על השצת מהרי"ם חלשקר ידעתי דגם שערית היולחין מלמתן אינה חוניס צמנהג כלל, ורחיותו חזקה מדצרי רש"י צבת סי' ע"ה יהפוסקים שכ דגם צאותן שערות איכה דין שער צאשה ערוה | עכ"פ מדין דת יהודית החמיר מאלד | יחארין צזה יעש"ה. ע"ע ח"י סי' רנ"ג

ג

ובענין שערות סחורות, הנה מגי"ח סי' ע"ה כי' לה' ח' דמציאר כחן דגם צפנויה, וצחוי"ח שכ דצחוי"ח מותר יהי' דפרעות ראש דכחן היינו שסותרית קליעת שערת וזה חסור גם צפנויה צחולה, והאחרונים הקשו דהא המגי"ח עלמו הוכיח דצחולה מותר מרי"ב פי"צ דצחוי"ח דיולחות וראשה פרועה לסימן שהיא צחולה הרי דצחולה כה"ג מותר ופרש"י שכ דשערה על כתפה דחיוני סחורות, יע"ש צמה"ש, ועיין צעני' ארויס דהשיג מכה זה על מגי"ח לדיונה וציד הפריס כי' לתרן דרק אורך שערת על כתפה אבל לא סחורות ממש, ויש שכתצו דהתס צייס חופתה לא חיושיין לפריאות כה"ג.

ולפי דעתי פשוט דהא הנה ראשה מכוסה צהוימא כמש"כ למענה, אלה דיולחות גם שערות עד כתפה גם ח' הם סחורות מכ"מ כיון שעיקר ראשה מכוסה חין זה סחירת שער שנאסר גם לצחולה, ושו"ר צפמ"ג צחוי"ח שכ כנראה כיון ליה, ועכ"פ חין לדחות צקל דצרי המגי"ח ח"כ"פ שהרצה אחרונים כתצו שאין הלכה כמגי"ח צזה, מכ"מ חן צתר זקני הפנים מאירות גריין שכי' ח"ח סי' ל"ה שדצרי מגי"ח הם כיהד שלא תמוט, וכ"ה צתשצת צבות יעקב ח"ח סי' ק"ג, ומזה הי' המנהג צכל צתוס כשרים צישראג שאמהות היו מקלעין קליעת השער לצחוחיהן שלא תנכה סחורות שער.

וכבר כתבתי לעורר צהקדמת שצט הלוי ח"ח שגם נשאות ח'הו ההולכות צפאה נכרות חסורים שהיה הפאה נכרית סחורת שער כי' ענש הסחירה הוא דצר פגום ופריאות גדולה יעש"ה, ומש"כ קלת אחרונים שהצחולות הולכות כך ואין חשש, הלצ יודע ומכיר שגם צזמניו פריאות הוא, והלנושות מתרחקות מזה. ע"ע ח"י סי' קצ"ב

ד

ובעצם המנהג של היום שהנשים שלנו יולחות צפאה נכרית חלילה לו לתקוע עלמו צזה, דכבר ידוע דרוצ רוצס של הפוסקים חין דעתס נוחה צזה, ויש מהס שאסרו זה מדין דת יהודית ממש, ועיין צתשצת צאר שצט סי' י"ח וצתשצת מחכבה ח"ח סי' מ"ח ועוד הרצה השצות אחרונים, ועיין צשדי חמד מערכי' הדי' צזה, יאמנכ היות כי' מדצרי הרמ"ח סי' ע"ה וצד"מ סי' ע"ג ימגי"ח מוכח דהרצה

ערב

שפתי בהן

חשן משפט קבט הלכות ערב

מאירת עינים

לו, אם שילך הלוח בשליחותו יום אחד, או שלא ילא מכאן יום אחד, ומצאו ג"כ בסמ"ע [סק"ה]. ונראה מדבריו שם, דאם אומר בשעת מתן מעות, או שלא בשעת מתן מעות וקנו מידו, לשלם בעד יום אחד, דהוי ערבות, ועיין ב"ח [סעיף ג' ד"ה כתב הרב], ונריך עיון לדינא*.

כתב בכתב ידו כל מי שיתנדב להלוות לפלוני* סך ממון אני נכנס עבורו ערב קבלן, עיין בארוך בתשובת רשד"ס [הר"מ] סי' ל"ח שצידד שאין זה ערבות כיון שלא אמר (בשם)* בלשון

זיווי תן לו, ודמי למי שאמר כל הון אינו מפסיד כו'. וע"ש עוד, באם שלוח פרע פעם אחת שוב גם הערב פטור מערבותו ואינו משועבד להלוואה שניה שלוח ממנו, ע"ש והוא פשוט. ועיין בתשובת מהר"אין ששון [סי' קכ"ב וקע"ח]. ועיין בתשובת ר"א ן' חיים סי' ס', ודוק [קש"ב]:

הואיל ותחילת נתינת היתר על פי הערבות ה"ל כאלו לא נגמר הדבר עד שעת שהעמיד לו ערב. פירוש, יש לו רשות לטעול מהלוקה, דהא לא נמנה לידו אלא בתנאי שימן לו ערב והאמינו ע"ז. ובתשובת הרא"ש [בכל ע"ג סי' ה'] מלאמי תשובה זו כמובן בגליון, ע"ש [קש"ב]:

רעג

שפתי בהן

חשן משפט קבט הלכות ערב

מאירת עינים

זו בי בטוח הוא בו' והיה שקר. פירוש, ולא היה בטוח בשעה שאמר לו שהוא בטוח. אבל אם היה בטוח ונתקלקל אח"כ פטור זה, דאין לשון זה (הוא) כערבות, כן מנודר שם במהרי"ו [המובא בצינים אות ה']. ועיין לקמן בסימן ש"ג [ש"י סעיף ו'] ובשלטי גבורים בצ"ק [דף ל"ו ע"ב] [ל"ה ע"ב מדפי הר"ף אות ב'] מדינין

אלו: הגה (י"ח) ואפילו לא נתערב בהדיח רק שאומר להלוות להלוות ללוה י"ח כי בטוח הוא ועשאו על פיו והיה שקר חייב לשלם לו דהוי

ציונים ומקורות ה) מהרי"ו בתשובה סי' פ. ד"מ ע"ס. לכמו גם כאן דאמר לו חזי כו', ומכ"ש לפי מה שכתב מהרש"ל דכאן כו"ע מודו דנריך, וכדברי מהרש"ל מוכח במדרי"ש [ב"ק סי' קט"ז] ובהגהת אשר"י שם [פ"ט סי' ט"ז] שם ר' אפרים, ובתשובת מהרי"ו מוכח דמייירי שיש הוכחה שסמך עליו. וז"ל דגם מור"ם איירי מזה, ומ"ש ועשאו על פיו, היינו שיש הוכחה לזה שסמך עליו ושחזירו יודע שהוא סומך עליו, וכמ"ש הר"ף [ב"ק ל"ה ע"ב מדפי הר"ף] והרמב"ם [פ"י משכירות ה"ה] והמחבר לקמן סימן ש"ו [סעיף ו'] דהיכא דמוכחא מילתא דעליה קסמין הוי כאומר ליה חזי דעלך קסמינא. והצ"ח [סעיף ג'] כתב חז' דמייירי שאמר לו חזי דעלך קסמינא, ואין משמעות מור"ם ומהרי"ו כן. ומ"מ אם הוא בקי, כגון אחיו ושותף היודע בעסקיו וקראן שלו ויודע שאינו חייב לאחרים, אפילו אל"ל חזי דעלך כו' פטור, כ"כ (בש"ס)* צ"ש"ש שם: (י"ח) ה) כי בטוח הוא בו' חייב דש"ל בו'. דלא הוה ליה ליעשו על ככה, שאין אדם יכול לידע מה שיש לחזירו, אפילו אדם לגבי דנו או להיפך, אפילו ראה אלנו זהב וכסף ומטבע הרבה, דילמא אינו שלו או חייב עליהם, אלא בכה"ג שהיה אחיו יודע שנפל להם צירוסה סך חשוב וידע ג"כ שלא היו חייבים מקודם הירושה לשום אדם, או שהיה שותפו מקודם בזמן מה ויודע מה שהיה לו בחלק החברותא סך חשוב וגם יודע צירור שאינו חייב לשום אדם, ואח"כ נמלא בהאי שעתא שבה לו סיבה והיזק שירד מכל נכסיו חז' [לא] ידע, חשוב כאונס ופטור אפילו אל"ל חזי דעלך קסמינא, ולא נריך לקבל היסח דלא ידע, דהא אין טוענו אלא שמה, כ"כ מהרש"ל שם. [הג"ה ומכ"ש אם היה בטוח ונתקלקל אח"כ, שהוא פטור, כיון שנתקלקל אח"כ, וכ"כ בסמ"ע ס"ק ז', ופשוט]. עיין בצ"ק גט פשוט בשלטי גבורים דף רמ"ד ע"ב [ב"ב פ' ע"ב מדפי הר"ף אות ב']:

סעיף ג' (ה) וכן אם פטר הלוה כו'. וכן משמע במשנת רשב"א [ח"ב סי' שע"ז] שהביא צ"י סימן קכ"ו מחודש ח', עיין במשנת רמ"א סי' ע"צ [קש"כ]: (ה) ויש אומרים דאם היו כו'. נראה דלכך כתב הרב הדין הראשון נסתם ודין זה בלשון ויש אומרים, לומר שאין דין זה מוסכם. והיינו כמ"ש צד"מ על *דברי מהרי"ו [המובאים בציונים אות ח'], ולא נראה חילוק *זה בדברי מהר"ם [ד' פראג סי' ל"ח] [שנמרדכי פרק אזהרו נשך [המובא בציונים אות ד'] גצי המלצר שנדרו הקהל לשלם לראובן עבור המס], דהא לא מלי טעמא דכתיב אלא נמה שראובן פטר לשר הו"ל כשעת מתן מעות, עכ"ל. ובאמת שלא משמע קן במשנת מהר"ם שם, ע"ש [קש"כ], וגם מהרי"ו שם גופיה מיימי משנה *ו דמהר"ם. ונראה לפע"ד דמעולם לא עלה קן על דעת מהרי"ו, דמה נכך שיש בידו מעות הלוה, ולא מלינו חילוק זה בגמרא ופוסקים בשום מקום. וכן משמע להדיא במשנת הרא"ש [כלל ס"ט סי' ר'] והעיר שושן [סעיף ב'] והסמ"ע דלעיל סימן קכ"ו סעיף ג' ס"ק (י"א) [י"ב], דאפילו היה בידו מעות (שלו) *של הלוה הו"ל ערב שלא בשעת מתן מעות. ולא קאמר מהרי"ו החס אלא כשזה המעות עלמו שהלוה לו הוא ביד הערב, דמשמע *מטעם דכיון דהודה שמעות ההלוה צא לידו וקיבל עליו לפרוע, ח"ל, וא"כ כשאמרה אני רוצה לפרוע לך חייב לפרוע כו', אף על גב דאמרינן שיליה צבא בתרא [קע"ו ע"ב] דערב שלא בשעת מתן מעות לא משמעבד, הני מילי ערב דלמא שאין בידו המעות שנחערב עבורו, אצל האי איתחא כו' עד שהמון בידה לא גרע מערב, עכ"ל. אם קן משמע מדברי מהרי"ו ליהפך, דדוקא כשזה המעות שנחערב עבורו היה בידו, חייב, הא לאו הכי לא, וכן עיקר *:

כאילו נחערב לו. ח"ו וכן אם בית דין עשו אותו ערב נשתעבד אף על פי שלא קנו מידו כגון שהיו בית דין רוצים לגבות מהלוה ואמר להם הניחוהו ואני ערב לכם הואיל ויש לו הנאה שהאמינוהו בית דין באותה הנאה שעבד עצמו.

ג ⁽¹⁾ אם על פיו החזיר שטר או משכון הוי ליה ערב בשעת מתן מעות. הגה ⁽²⁾ וכן 'אם פטר הלוה על פי הערב הוי ליה כערב בשעת מתן מעות ⁽³⁾ ויש אומרים דאם היו לערב מעות של לווה בידו בשעה שערב נשתעבד בכל ענין.

ד 'ערב היוצא לאחר חיתום שטרות* דהיינו לאחר שחתמו העדים בשטר כתב ואני ערב וניכר שכתב ידו הוא זה י"א או שהעדים

ציונים ומקורות (1) מרדכי סוף פרק גט פשוט בבא בתרא סי' תרנ"ב. ד"מ שם. (2) כ"כ המרדכי פרק אזהרו נשך ב"מ סי' של"ד ונחמ"י פרק המקבל ב"מ קי"ב ע"א ר"ה חודר ומשנת רשב"א ח"א סי' אלף ע"ו. ד"מ שם. (3) מהרי"ו במשנה סי' ל'. ד"מ שם. סימן קבט ז' ב"ה בד"ר ועוד. במהדורות הסמ"ע והש"ך: שעדים. ראה סמ"ע סק"א.

הו וכן אם בית דין עשו אותו ערב כו'. פירוש, ואף שהוא שלא בשעת מתן מעות ובלא קנין: סעיף ג' הו וכן אם פטר הלוה על פי הערב. פירוש, שפטר המלוה להלוה מיד ע"פ ערבותו לגמרי, שאמר לו מעתה לא יהיה לי עסק עמך כי אם עם הערב, ומשום הכי משמעבד הערב אפילו הוה לאחר מתן מעות. ודומה לזה כתב מור"ם בהג"ה ריש סימן קכ"ו סעיף ב' זה לשונו, וכן אם המקבל פטר להנותן לגמרי לריץ זה שהמעות בידו ליחס להמקבל דהא לא גרע מערב דעלמא, עכ"ל. ושייחם מהמרדכי דפרק אזהרו נשך [המובא בציונים אות ד'], והיא היא וכמו שכתבתי ג"כ שם [סק"א]. ומה שכתב שם "זו שהמעות בידו", כתבתי והוכחתי שם פירושו בסמ"ע, דר"ל דאע"פ שעדיין המעות בידו דהמומחה דעדיין לא נגס להמקבל, אפ"ה כיון שפטר המקבל ע"פ המומחה להלוה לגמרי, חייב המומחה לשלם למקבל, והיינו כמו שכתב כאן ודוק: (ה) ויש אומרים דאם היו ערב כו' עד בכ"ז ענין. פירוש בכל ענין, אפילו אחר מתן מעות, ואפילו אם לא פטר הלוה לגמרי: סעיף ד' (ו) או שהעדים טעדים ע"ו. מ"ש "שהעדים" נראה דט"ס הוא, ואין להיות או "שעדים" בלא ה"א, ור"ל עדים דעלמא:

וכיב עליו לפרוע, ח"ל, וא"כ כשאמרה אני רוצה לפרוע לך חייב לפרוע כו', אף על גב דאמרינן שיליה צבא בתרא [קע"ו ע"ב] דערב שלא בשעת מתן מעות לא משמעבד, הני מילי ערב דלמא שאין בידו המעות שנחערב עבורו, אצל האי איתחא כו' עד שהמון בידה לא גרע מערב, עכ"ל. אם קן משמע מדברי מהרי"ו ליהפך, דדוקא כשזה המעות שנחערב עבורו היה בידו, חייב, הא לאו הכי לא, וכן עיקר *:

שורת כפר

בכיל תשובה קט
השאלות להלכה מהי ישראלתהן
המניין קצתם זלזולין יוס'ג' כיו
משרי חקרים לפני :

יהושע חושן המשפט פח

לאורייתא מיירי מהיזיתו מהימנים לארוך גינז ואיכ און כאן בימינסי
לנרף אך כיו אינו מעלה חרובה לארבעה מהי זכיד דלי נמשא
דפרלוק פנים מטעם כו' הלהיאל איכיוי נמשא בימינסי דרבנן מיירי
מהתינן בכי' חמלתי ואיכ כשיש כו' בגופו ינתרך בדעי פרלוק פנים
ועוד קמבעני לוי' בימינסי לאורייתא וקאמר רעמ לאהורי גינז
בבימינסי ולנבניו אף אי בימינסי דרבנן מהדרינן גינז בבימינסי דלא
כחבו כחוס' דמאי זלא מהדלינן הנס הוא רק דרבנן ולאשר דף
הקשובה נשאר היי' השולל לכן לא הועתקת כסלומתו :

בכיל שאלה ותשובה קי' בשלמתי להרצ סאלון
מנסח הכור המדמ'ת קלות החסון :

בשאלה אכר אירע לפניו שליט א'א ליקח כחורה בהקפס
מחבריו והי' סס ביהוה מפרט ב' פגמים אחרים
ועוד חזן לזה שוקף של הסון והמר השוקף ליחן סחורה בהקפס
לאיש בגי' וחסיו כו' כמתן דבכר והתעודים שמיט הענין ועמו גם
הם אהוד הי' מיעטן ליחן והשי' אחר דזה הל'ין לרעתי או גראה לי
שוכל להקוף לו והמר זה בלשון דייטש מיך דלאכ אור נאך מיך
דעס נאך מעג מען איהס דאריגן ואס הי' לי החרה בימי נהי' לו
בהקפסירשו א'מחבירי ואל נעסה מעט בהקפסירשו ויחיוס מחר נחן
השוקף הראשון חסורה והוא שאמר בפעם הראשון ליחן לו וזה השני
שאמר לדעה או גראה לי לא הי' אז בוס ביהייה והשוקף בימאלן אמר
עדיו דשפת שנתן השוקף החרה לא ידעתי מועט יש להקוף לזה
הלא הוא מרבה דשטרותיו והוא מרבה דשטרות שלו ורבו כמו רבו
ואעפ'יך יחן לו בסחורה והיה השוקף שמיין מייב סך משהיי' ליש
השני הזכר למענה שאמר לדעתי או גראה לי ועכשיו הוא ממכר
פלשסל שאמר שהמך עליו והאיש הוא לא הזכיר בדבריו חיבה כי
כעוט הוא גם לא הזכיר בדבריו כלל שהוא אוס אגוד רק בהס
לדעה רשאים להקוף לאיש כזה ואס הי' לי חסורה בימי נחן לו
ולא עיי' שאלה אליו השיב כך ולא כתיבתן דבכר רק דרך משא ומתן
בנייבס דדרך המדברים עם חביריהם וגם לא אמר חזי דעלך קא
המיכר וגם לא להשיב אפילו כולס פגמי' אהן לו חסורה וגם לא הי'
גילוי מלקח כלל מפני שהקפס לא הי' ברעיה מעשה רק ביום מחר
שאתיו והכר מהיוסי שהוא חייב לחבירו שאמר גראה לי שהסון
רוכס לעככו עכשיו הוא כשיק בהס בלי סס הלאמה רק לכל מי
שמואלו והוא ברמ'ג' רמיג עליו ועל אשה ויראה כענין דפרוטות
כעבודר בניע ועיי' דברו דייניס וכל דין מוטל לכו' לזכות אותו
ובקשו ממני לחוות דעתי בזה : (בתקת ממע'ט) :

תשובה לענין שמתווים לשלם האוקסלון מכתם טעמי
שנחבאר למסע עשויי :

הראשון ממש שכתב הסיך בחתימה כו' חכ'ס בי'ס הסיך סי
על דין שלי' ברמ'א ואפי' לא נחתרבו לו בדעתי רח
שאמי' למל'גלה'רו כי כעוה הוא וברשק שחייב לשל'ו כעיי' הסיך
דבס רשי'ל דלי' היו דעלקא המיכרס מאוס דלא הי' מוכרס לזכר
כן והיינו דעת ר' אפרים זיל' שמביא בבג'ע' כוף פרק בנזול וכזה
הסיך דבשארופ מהר"ו אף דבוכר ללא כהרשי'ל' שכתב אלעזר
ר'א מי' מוכרס דבוכר דלר'ך לומר חזי דעלך וכו' ואף לדעת הר"ב
חלוי זה בראש דינר לשולחי דלקמן כו' סי' סעיף מ' ומאלו למחייב
הסס היינו הראי'ס כוכר גי' כאלו לחייב בלא אסירה חזי וכו' אר'
הרי המחבר והרמ'א הכריעו סס דפטור בלא אמירה חזי וכו' אר'
בלא גילוי מילחא והרי אן אחר כרעוהס לומר כלל קום לי כעיי'
האוי'ת בעלמו בכי' קכ'ד וכו' אחר שהסיך הכריע בעלמו דברמ'א'
עני מודה במתי'ס' ועשאו על פיו היינו בעדו עליו והסתירו קודע
שמוךר עליו כמבאר סס בדבריו :

ועוד לדעתו גם הראי'ס מודה לזה דלכ'פ גילוי מילחא לר'ך
אלס שהסיג מל האלפסי במרה לינר לבולחני דמלר'ך
גילוי מילחא אף בבהס מראה דינר לשולחי הוא בשעת
שמקבלו אפי' גראה להראי'ס דאלפסי הר'ך או אמירה חזי וכו'
או גילוי מילחא ולא בני בזה לחורי שהמראה בשתם מעסה הכיה
גילוי מילחא וע' כ' מעטס דלקמס ככר פטרס דרגע ז' להזמן דינר
ועל מל'ך במתכ ועיי' הסיך בראי'ס למן בהסס שמרל'כו עיי' לא
פטרו וזהו לדעת השנת הרז'ס בעלמו על האלכ'י' כהכח גיל' דיימ
בל'ן עומד ורואה אבל בעומד ורואה כמי'ס ה'ן לר'ך לוקימט
והרעבין השיב דל'ן לר'ך לנבניו דלא מוזאר באלפסי ואי מוכרח
מילחא ואי' לנבניו הרז'ס כתובאר סס ולפמי'ס יתחא דרז'ס האור'ך
נפרס ללא חותמ' דהאלפסי כוכר כרעס בראי'ס באלפסי דבוכר אף
בעומד כשעת מוי'מ' לא בני דלמס ככר פטרס ומראהו בלי כולס
במי'ס עליו לזה פירש הרז'ס גוס האלפס' מודה לא בעומד כשעת
מקח וממכר דבני דלי גילוי מילחא : א' לא שייך סירה לאחרי'ס
איכ' :

יענה הוא כל זאת כחבתי ליישב קושיית השי"ך במה שההשגה הוא להא
 רב יליך מן-קבא : אבל באמת דברי-הי"ף והרא"ש העתיקס בוף
 פי החוב המהיה לי צדק להא אף ימא כשמואל להא יליף
 מקבאל אפי' סונית הגמרא דבוף- החוב : אזיל שפיר אליבא דכ"ע
 להא באמת אף דכוכר שמואל דמהניבא להא יליפין אפי' אף להקשות
 על גוף המהיה פדוין מייב בכתבא ומלמע ומגדך כיון דלא יליפין זה
 מזה והיינו משום דמה שגראה לכס נהי"ל נקוט קמבוק רק על מיי
 דקשה למה לי למיחני מלמע ומגדך כיון דשגיבס שוים ע"ז השי"ב
 דלא לא נכח במחני לא או ידעינן לי משום דלא יליף-קבאל מקבאל
 וכן לרב דכלל שכימא אצל למאי דכחז ומפורש במשה עליו און
 להשיב ומשנה חתישב הסובל בכוף פי החוב אלביא דאית דאמרי
 שפיר דהא באמת האי דחני קמי' דרב דתהא לעתה לי לקוללו כמור
 בריהא הוא כדמשמע חתרגס מתהיך ואי"כ באמת און אזו לריבין
 לומר יליף זאת מריג רק שפי' קבלה כידס דחייב רק שרב הביט
 ראי' לפירושו במיא דליל חחרגס מתהיך בשור העומד להריגה
 וקטעין לי שר מודה ע"ז הביא רב ראי' למציו דמרי בשכר מודה
 להא ריג או מחייב-ל שר ברה"ו והוביס אצל על גוף החיוב דסם
 לכל נמר רב ככל דתך החיוב : וצבאר בברייהא כמו שבבאר. במתיבתא
 דיון מטמא ומלמע ומגדך ולי"ע לעני"ד ליישב דברי הר"ף והרא"ש
 בכונתם בזה :

נחזור

לענייננו דבולאי להרא"ש דכלל בסיסה כו
 הכלל והגמח לפטור משום להא ברי היקאל למכל סכן
 לפטור בהקפה סחורה ללא ברי היקאל כלל ולא מחייב מהרי"ו רק
 בנחן לו חובות רעועים וכעין זה מיירי הרמ"א דמיישלו נהלוח לו
 לפרוש חוב דלאו הוי כשורף גמור דמי נמראה דינר דבולחוי אצל
 בניין דין לכי"ע פטור ובפרט לשיטת הרמב"ם והאלפסי דפטור
 גמלי למעלה וצבור לשיטת ריבין אפרים-כתב דקואק במראה דינר
 חייב משום זלי אפסר להשמט משחיב בשאר דברים לפטור דפשיטא
 דפטור בניין דין ואפ"י און ראיית רבינו אפרים מוכתם משה שהביא
 מפי"ד ק' ל' ע"ב והוא מבאר בחו"מ ב"י קמ"ו בעוף י"ז ביטול
 לקנותו קרקע שלו משחייב נחאיר ואין להיפועטענה כמבאר דברין
 לעני"ד און זה ראי' כלל דהסח לא מיירי רק פי מנייב להחזיר גוף
 הקרקע אס לואו אכל מהשולמוין להנחת ים נומר דמיירי דיש להמנוכר
 לשלם להלוקח ואז משלם המוכר כיון דמכר קרקע שאינו שלו ובאס
 לאו און הי"ג דהיינו מחזיר המדמיס אבל מי"ט נוטל הקרקע שלו
 אינ' דלאו הוי גיבול חלחא דמיירי דקנס אח"י ולא בחלוו מעמד ואז
 יכוד נומר דלא עלה המכח שחיב חייב לשלם לך הסיוא אבל זאת עלה
 דבעמח עמרה דהרי זה ראי' שחינה ע"ך דאי"כ למה יעלתני ע"ז
 קאמר הגמרא דיש לו מירין לומר דמהראסון הי' קשה להבולאי אבל
 מתייבן נרמי לא מיירי הכס כלל : ומאי שר"ה הגאון מוה' יהונתן
 לדחות דברי רבינו אפרים דמיירי ששאל על הקרקע אס היא טובה
 ולא שאל על הקרקע אס היא גולה יע"ש לדעתיו לא נהירא דהא
 השיב לו זיל צין ודי לו להביב שהיא טובה ובמאי דאמר לו זיל
 צין אי הי"ו יטולו לקנותה ומאי לי אס שאלו או לאו מכל מקום
 ייעלו לקמחו ובייעזן כהנאה מחייב הרמ"א זיל כתי' קייס אבל מה
 שהבכתי לדחות נראה דהוא דחי גמורה לדחות ראיית רבינו אפרים
 אבל מי"ט דברח רבינו אפרים נחחא כלאו ראי' דהאיך נלמוד מקנס
 דבר שאינו דומה לו ממש אפי' לרב לא תאריגן קנסא מקבאל ככה"ג
 ועליו און להשיב :

ועוד

לעני"ד לפטור בניין דין דאף דכחכ השי"ג והרא"ש
 לקייב המיייעזן והיינו מטעם שאינו אומן לאין אדם וידע
 משמונו של חבירו ובא זה והמדך עליו לחייב נראה פי דקואק בי"ז
 שהשולא אינו וידע דהשאל אינו וידע דלא יס נומר דכמכתי ענין
 אכב במקום שהשולא בעצמו וידע ששכסאל אינו בוקי לא שייך לומר
 כלל דיהי' חייב בלא אמירה חזי דכיון דיועש מחבירו גיב איי האין
 שייך דכמכתי ענין יוחר מעליך דמאי משם למ"ס הכיי הביאו השי"ך
 דבר' כיה ס"ס למי"ד דייא שאס קיבולו עליהם יושבי קרנות שד"ס
 דין ופיליו טעו לא יטלמו להא לא מני למיחר אדעתא דלדון דין חורה
 נ"בכס דהא מודע דיעי שאינס וידעוס דיע' ואף להפוכקיס לפליגי
 גיינו דוקא הכס דהא אמר להו להדיא לדון אוהס דיה ואחס יודעינן
 שאינו יוכל לחזור מנה שחפסקו אי"כ הי' לכס להשמטו לא לדון אוהי
 דהא אחס יודעיס שאיכו הומך עליכס ואין לנו אמירת מני דענין קא
 במיכנא יוחר מה דהא היכף כשקיבל אוהס חן לא יכוד לחזור אבל
 גדין דין דלאו דשאל אוהי יס לו לומר כיון שידעיה שאחה יודע
 כמוני שאינו בסי סכרתי שדולאי לא חסמוך עלי במאי אחס חסמוך
 עני יוחר מעליך והוי דבור לעני"ד אף שדעינן יס ביד הרובה דאעפ"כ
 במכתי ענין חרתי' נלמא נחבדרי עיי אחרים אלניך אבל לעני"ד דכי
 דוקא דאיכ"כ עכ"פ גילוי מלחא סמךך עליו אבל בלא"ה דולאי פטור
 ובפרט שלא אמר אפי"כ כי בטוח הוא ובפירוש כתב הב"י דלרי'ך
 לומר כי בטוח הוא : עוד יס לומר דמאי דקאמר איכח אלו כלסון
 אשכנא מין דלכ"ט מען מעב איהס בחרגין הוא לדעתיו כמו לשון
 כמזומה פי בלה"ט ולשון קמומיה לי הוא דכר ספק כמבאר בדי'
 דמיירי

פי' סעיק י"ז וכו"כ האין ימא דסמיך עליו אף להא"ה כיון שלא
 אמר לשון ודאי ואי"כ הראני דיון שכדורו למר דכפרו בחי"מ ב"י
 ר"כ"ב הביא הפונח חשבין בחלק שני חשבוי קפ"ד לנורף השלמר
 נראה לי שהוא של זב"ב והגני מכיר בו מפני דרכיו ופטר הכס הלר"ף
 מפני שלא קיבל שר רך שהבטיח לו חלק ריווח ואין זה שר ידוע
 משום דכיון שטעם הרי און סם שר וחבמע הכס דאף ללא אמר
 רק נראה לי אפי'ה ה" חייב אי לא הוי אומן למכ"ד גס זה אינו להחס
 מיירי דקנה על מקומו וכלר"ף ה" בשטח משטח ונחקבל להיקו שומך
 בזה הרי האומן רחס סמךך הקונה עליו גס הוא בעצמו בענין על
 הבחנה להיות שוחף עכ"פ עמא"כ משחיב בניינן דשאר אחינו עומדי
 עליו בולאי נח איד נומר כן ובולאי לשון מין דלכ"ט יהא לשון ספק
 בלי ספקות :

עוד

זאת נלענ"ד לחזון שאני דבולאי חפילו בכהס הוי כאומר
 סוי דענין קא סמיכאל דבשלמא דהיינו שייך לומר שפיר
 שמה יראה לחקרים היינו לבקו"ס ולי חסמוך עלי כלל משחיב לנבי
 אומניס לא שייך זה דבמאי ידע מהאומן השני הוא יוחר אומן מזה
 וזה יס ליישב קושיית הפוכקיס במאי שהקשו למה לא קמקשה בני
 ר' חייא ואל לא אמר ליי עלדקה סמיכאל וגמפי"ס ניוחא דכיון דבאמת
 ר' חייא אומן הוי אי"כ לענין קא סמיכאל וכן מקסי באמת לגמ' חייב
 לשלם מ"ס מלכוכו וחי"ב כיון דהוי אומן כוחייהו ולע"כ ד' דהו' סונח
 הרמ"ע שהביא השי"ך דמי"ג שזי בסוף ס"ס י"ב שס וה"י כמ"ס ומ"ס
 לחזון חייב היינו בשכר או דללא הוי בוקי דכחז וחי"ב ואפי'ה אל"כ
 לענין קא סמיכאל מפני שהשולא בולאי אינו יודע עס בענל השטרות דהא
 מי בוקי יוחר ולזה הוי כאומר להדיא שעליך הכיני הומך והשי"ך דקשה
 דבריו ולעני"ד און פקפוק בזה : עוד נלענ"ד טעם דאף דנימא
 דכדרי השי"ג דכמו דפליגי דב"י ש"ז פליגי נמי בסי' קיי"ט ויומא מני
 כהבנת רש"ל דהוי ספיקא דלינא וכבדנת האוי"ב והוי ספיקא דלינא
 דיוכל המחזיר לומר קיי"ט מ"ט כהן דהין עס בענל השטרות דהא
 כתב השי"ך בפי' ח"כ והביא גיב האוי"ב בזה הרש"ב"א והרי"ף
 דבספיקא דרבוותאי הוי בענל השטר מחזוק ופי"כ הרמב"ן וכי"כ
 כפי"ס דב"י י"ג ואף שבחשבין בחלק ב' הוי קיי"ט משמע לבארום
 דפלגי דמ"ג ע"ז מ"מ ראיית השי"ך נכונים : ואף לדברי החשבין דסם
 מי"ט דב"י ברו הכס ובעקבולין בלא סם התולה דהוי שטר לכל מי
 שמיילאו יוכל למכור לאחד בסוף העולם והשי"ך כתב דב"י י' דאף
 דבעלן למכור מי"ט כיון שהקונה לא ידע מחייבו לסלק להקונה ואי"כ
 איין יכול לומר דבעל השטר לא הוי מחזוק הא בסיפיקא דרבוותאי
 עכ"פ השטר נשאר קיי המנוה ואי"כ אף אחר הפסי"ד ביד המנוה
 למכור השטר לגוי שלא ידע מזה דהא און חייב עובקין ליתרע
 שטרי : אך בזה י"ל דלאחר הפסי"ד קלא אי"כ לכו ואז לא הכי
 המכירה כלל דהוי כשכור בעדים קנלא אית לבו וכמ"ס השי"ך דב"י
 י' אך באמת נראה דב"י השי"ך בזה עיקר דכשטר הוי בענל השטר
 מחזוק ובוה ניוחא לי מאי לקשיא לי בהאי דהביא הסמ"ע והשי"ך דב"י
 ר"ח כהמ"ע ס"ס י"א ובשי"ך ס"ק ט"ז דכבר ראי' לזי חס"ר בענל
 נעמרי ואי"כ לא מפקינן שכיבו דברי הרא"ש דלאס החוב שבע"פ הוא
 שלו והחוב שבשטר הוא ב"ז דהרש"ה לא משום דלי בעי מהדר
 הרש"ה למרי' והוא מחשבת הרא"ש כלל פי"ו והרא"ש שס נתן טעם
 לדבריו משום דכל מה שזיב האדם לעסוח כאלו כבר עשויו ומביא
 ראי' נמאלי דלמריגן בגמרא בבי"ק דהוי בעי מהדר שטרל דיובורית
 למרי' וכחז סם העעם דלא יוכל לומר לזי חס"ר אף נגד בעל
 הכינונית כמבאר סם בחשבת הרא"ש ואי"כ קשה לכאורה האין
 העתיקו דברי הרא"ש בכתס הסמ"ע והשי"ך והכל דב"י קיי"ט הביאו
 המחבר והרמ"א הפ"ג דהוא וסחם פוסקים דיוכל לומר לזי חס"ר ולא
 אמריגן מה שיש ביד האדם לעשותו כאלו הוא עשויו וללמ"ס מחזוק
 בחקלו כהן דלענין ספיקא דלינא שבשטר הוי בענל השטר מחזוק
 ואי"כ אף דהוי ספיקא דלינא מי"ט בעל השטר הוי מחזוק ופי"כ
 בעתיקו הסמ"ע והשי"ך דהין דהרא"ש בכהס לכפוכ כוח"י :

א"י

גוף דברי הרא"ש לא זכירתי להבין דמאי ראי' לשטר שבו
 דברשאה מן האי דאי שחקת מוטב ואי לא מהדרינא
 שטרי וכו' דהסח שאני דכיון דהין מחן ב"הס שיקנה המוכר קרקעות
 מחדש למחוייב הבע"ח והניקח והאסה לגבוה ממוכר מי"ט בלי סום
 פקפוק לזכ קאמר שפיר אי שחקת וכו' ואי לא מהדרנא וכו' וזו ע"כ
 תגיבה בלי פקפוק וזהו אמריגן דכל מה שיכול לעסוח כאלו עשויו
 משחיב כאלו דהשטר איחרע מתמת הכס"רי ואי"כ שבשטר לכתב
 איחרע חן לא יכוד למכור לחמר והאיך ינמא דהוי כאלו כבר עשויו
 כיון למכשו אינו יכול לעשותו ולדרכה מחסח משמע דמאי דמוקי
 בימינו חן לאו אמריגן דהוי כאלו כבר עשויו ואי"כ כיון דהין נתן
 ליתרע שטרי בסטרי' האין ניוחא דהוי כאלו עשויו ואי"כ הין
 דהרא"ש שהעתיקו הסמ"ע והשי"ך דב"י גיי"ט לעני"ד ולזה נחו
 נמי דברי שר"מי לומר כיון דהוי בידו קודם שיירל לדין למכור ואלו
 לא הוי מחזוק נגדו כיון שהשטר הוא לכל מי שמילאו וכבדו דמי ואי
 דומה לדינא דהרא"ש ולפ"מ"ס דקחא זתה : ואין להביא ראי' ממה
 דפסקין בלה"ע ב"י רי"ג דסחם וועקלנ כנכדו דמי דהסח שאני
 מה

דמיירי

שות ספר

יהושע חושן המשפט

ומיירי נענין אומדנה וא"כ אמרין שפיר כיון דה"י ביד החתן למכור לא היו האב חופס בזה א"כ כד"י ע"ז סס משנתו בכוף הכה"י מדברי צ"ט דהו כגזיו ממש ויש ג"כ למהוה וק"ל : י"ה א"כ שיהי עכי"פ מדברי הראשונים שהבאחי למעלה שהרי"ף ורמב"ם ורבינו אפרים וכל שאר פוסקים וה"ש"ל והש"ך והא"ח מורים דבין דין שפ"ס ונלע"ג דגם הרא"ש מודה בזה כאשר ביארנו ובפרט לפסור להרא"ש דנתינת סמורה לא ה"י היזון ברור תיכף כיון דא"כ לאו עני מימי ה"י הסמורה שקיבל ביו"ט ולא קיבל לפרעון חוב וסמס בטוח היינו שא"כ א"ש כשר ולא יאכל של אפרים וגם שלא ה"י הנתינה תיכף ומיד וגם שלא אמר לו בשעת הה"ו והא"י עממיים שביארנו למעלה ובפרט דיש לומר דשסמס ונתקבל כגזיו דמי ה"כ"י דלין הספק בגוף המ"ש הש"ך בח"י בכל"י ק"ס לכו אך בדברי האוס' בסו"ס דף כ"ד ע"ג ד"ל"ה לאו כגזיו דמי ממאי שכתבו ולין היתומי מעבידו לפיו הקרקע משמע לה"ס ה"י מעבידו גם הקרקע לא ה"י כגזיו והיינו כדעמ' החש"ך ללמדה דכשפיקא דלי"ה לאו מעבידו גוף הפרעון לא ה"י כגזיו ואולי יש לחלק מכל מקום דבין זה שכתבו לע"ג בלי פקפוקי ללא יוכל כלל לומר ק"ס לי לבל הדעת כמו שביארנו :

נסיד תשובה קיא

שהשינוי רבן הגאון בעל המחקר ק"אם החזון על ענין הא"ל ווס ה"י י"ה טבח הקוס"ה :

שלומים

אלף לשר האלף ע"ן השכל ומקור החכמה והחבונה אב"ט התכח"י ור"וי המשכילים יודי נפשי ותמדת לנביי ה"ס רבן הגאון הגדול המפורסם נ"י ע"ה פ"ה כ"ט מאור"י והא"ט המ"ש נ"י :

רבי

קדשו הגיעיו לבחן ביום ואלו העבד אורו עיני כ"י ואל אור תורתו נגד פ"יו כלפי שואל ותשובתו הרמח"ם מתת לעומתה דלמ"ה כפ"ל ע"ס ונשים ולא מחזיק טיבוח לפש"י וה"ס עיינוי בדברי מע"כ"ם ותשובתו הנכונה להור"י הדין מהכחיה דמתח נפשי למפיקא דלי"ה ולמעטן ק"ס לי כאו"ח ותהי השאלה :

אי"ש

א"י ב"ל ליתח מחורה בהקפ"ה משגי שופ"י וה"י סס באונס ומעמד ב' אב"ס אח"ר יתמר שוקף אחד לחת לו בהחורה בהקפ"ה והש"י ה"י כגמולן דלבר וה"מח"ס שמענו העיניו ועגנו גם הם חלקם האחד ה"י מיעטנו ליתן והש"י אמר ב"ה הלשון לדעתו או נראה לי שיוכל להקפ"ו ולמר ב"ל"ה מיד ל"כ אור"י נ"ך מ"ן דעה נ"ך מעג מ"ן א"כס ברבין וא"ס ה"י לי מחורה הי"י נוחן לו בהקפ"ה ופירשו אחד מחבירו ולא נעשה אז מעשה בהקפ"ה ובינו מחר נחן השוקף הראשון סמורה ובו"ט שאמר בפס"ס הראשון לחת לו ח"ה האחד שאמר לדעתו לו נראה לי לא ה"י אז נעשה המניה והשוקף המצא"ן אמר עדיין בשעת הנתינה לא ידעתי מעומד יש להקפ"ו ל"ה ב"ה הוא מר"ב דשטרותיו והוא מר"ב דשטרותיו שלו ור"ב כמו ר"ב ואע"כ י"ן ו"ן לו בהחורה נ"ך לא טילה וה"כ השוקף שמת"ן חייב עך מבו"ס ל"א"ס הש"י כ"ל שאמר לדעתו נראה לי ועכ"פ הוא מעמ"ט מ"ש"ס שאמר שבמך עליו וה"ש"ס לא הזכיר בדבריו חיבת כי בטוח הוא גם לא הזכיר בדבריו כלל שהוא א"ס אמר רק סמ"ס לדעתו שרא"ן להקפ"ו ל"א"ס ה"ס וא"ס ה"י לי מחורה הי"י מ"ח"ן לו בהקפ"ה ולא פ"י שאלה אל"ו השיב כך ולא כמ"יען בדבר רק ד"ך מ"ו"י כ"י"ס כד"ך המדברים ע"כ שבי"ה"ס וגם לא אמר השוקף ח"י דע"כ ק"ה סמיכנה גם לא השיב כזאת א"כ א"ן לך מחורה וגם לא ה"י ג"ו מלח"ה כלל מפני שהקפ"ה לא ה"י בשעת מעשה רק ביום מחר שאח"ז והסך מבו"ס שהוא חייב לחבירו (שאמר נראה לי) שהזון ר"ה לעכ"ו עכ"ו ה"י ה"י ש"ח ה"ס ב"ל ס"ס המולה רק ל"ל ע"י שמו"י"ה וכו" דרמ"ג ורמ"ג עליו ועל אש"ו ועל א"ה בר"ו דיי"ס וה"ה ה"ו מע"כ"ס העלה בהל"כ מר"וחת דל"ך לומר ח"י דל"ך ח"י כ"י משום ד"ל ה"י מוכרת לעשות כ"ן והיינו כדעת רבינו אפרים ז"ל והרמ"א בחי"מ מ"י ח"כ"ט (נ"י מ"י"ר בהוכח"ה דהמ"ן עליו וכמ"ס הש"ך ועשו"ט על פ"י שכתב הרמ"א היינו דכמו"ך עליו א"כ שבו"ח העלה בשו"ת דמ"ר דמ"ר ה"י די"ה לשנתינו הוא דל"ך לומר ח"י כ"י משום ד"ל כבר פטרנו א"כ"ה א"כ"ה שמי"ע"ל ח"ו"ס מעשה א"כ לומר ח"י כ"י ול"ה ח"כ"ה ד"י"ן ל"י"ך להפיקא דלי"ה לאורועי שפ"ה"ה הוא האוקפ"ה וי"ה ח"ס עליו מע"כ"ה מדברי הרמב"ם שכתב לה"י כמ"ס ש"ה יר"ה למח"י וכו"ל"י סמ"ס הר"י"ך והרמב"ם ח"ה הוא לומר ב"י הרמב"ם בטעמא דרבי לרבי :

והנה

לא נודע לי סך ההקפ"ה ולכאורה נראה כיון דשוקף אחד ר"ה מעמ"טו להקפ"ו לו וא"כ מח"ס"ה הה"ס ס"ל כמ"ע"ן ח"ל על השוקף האחד לבדו והמח"ס"ה השנית ח"ל על השוקף השני ולפי שמו"ר השאלה ה"י שלשה יועלים בד"ר השוקף ה"י :

והנה

ראיתי מה שהעלה מע"כ"ה הרמ"ה בדברי הר"י ה"ה וכו"ל בש"ך ס"י שפ"ה לפ"י א"י ימ"ה כשמו"ר"ל ללא ולפי"ן מוקפ"ה אפ"ה כו"ג"ה ש"י"ס מ"י"פ החובל א"ז"ל שפ"ר א"כ"ה ל"כ"י כיון דברייתא היא דלמ"ה אמרת לתל"ו וא"כ"ה לא ל"י"פ"ן מ"ג"ה א"ל"ה ש"י"י ק"ל"ה ביום לחייב רק ר"ב הביא רא"י לפירשו דמ"י"ו מ"י"י בשכ"ר ברכ"ה הוטבו בעיני דבר"ה הנחמ"ס ועיינוי בש"ס מוקפ"ה ל"כ"י :

ד"ס